ÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 826

Âşık Ömer

Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

TÜRK BÜYÜKLERİ DİZİSİ : 54

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI: 826

Âşık Ömer

Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

TÜRK BÜYÜKLERİ DİZİSİ : 54

Kapak Düzeni: Saim ONAN

ISBN 975 – 17 – 0073 – 6

Onay: 1.10.1987 tarih ve 928.1.4083 sayı
Birinci Baskı, 1987
Baskı Sayısı: 15.000
Gaye Matbaası – ANKARA

İÇİNDEKİLER

I– ÂŞIK ÖMER'İN HAYATI

Memleketi:

A) Türkiye'deki Araştırıcıların Görüşleri:

17 nci asırda büyük şöhrete ulaşan Âşık Ömer'in hayatı, bu güne kadar elde edilen bâzı rivâyet ve bilgilere rağmen hâlâ sisler içindedir. Rahmetli Sadeddin Nüzhet Ergun, şâirimizin şimdilik en eski divân'ından naklettiği şu:

Sıfât-ı aslîmiz beyân idelim
Bizim meskenimiz serhad ilidir
Zât-ı cemîlemiz iyân idelim
Vatan-ı aslîmiz Aydın ilidir

Adlî'yim mahlasım vehbî okunur
Kemâlât-ı aşkım kisbî okunur
Vezn-i suhanımız hasbî okunur
Tehî sanman Ömer Gözlevelidir

koşmadaki bilgiden hareketle serhad'di düşünerek Âşık Ömer'in Kırım'dan Aydın'a geldiğini ve memleketinin Gözleve olduğunu[1], Fuad Köprülü ise âilesinin Aydın'dan Kırım'a gitmiş olabileceği ihtimâlini ilk araştırmalarında öne sürmüşlerdi[2]. Bursalı Mehmed Tahir Konya'da[3], Kemal Akça ise Hâdim kasabasının Gözlevi köyünde doğduğunu yazmışlardır[4]; daha önceleri Hoca Emin adlı bir yazar, ''Kâhyâzâde el-Hâc Mehmed Ârif'adlı eserinde şârimizin Gözleve'li olduğunu kaydetmişti[5]. Kemal Akça'nın Hâdim'deki Gözlevi'yi öne sürmesinden ve Sadeddin Nüzhet Ergun'un kendisine yazdığı mektuptan sonra, Fuad Köprülü de eski fikrinden vazgeçerek Kırım'a nisbet yerine Konya'yı tercih yoluna gitmiştir[6].

---

1) Sadeddin Nüzhet Ergun, Âşık Ömer, Hayatı ve Şiirleri.
2) M.Fuad Köprülü, Türk Saz Şâirleri. 1940.
3) Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri. C.II, 1333. ss.312-313
4) Kemal Akça, 17'nci asrın saz şâirlerinden Gözlevili Âşık Ömer, Folklor Postası, C.1, sayı 3, 1944, ss. 10-11.
5) Hoca Emin, bakınız: Sadeddin Nüzhet Ergun, Âşık Ömer.
6) M.Fuad Köprülü, Türk Saz Şârleri II, Âşık Ömer. 1962, ss.253-269

B) Kırım Rivâyetleri:

Türkiye'deki araştırıcılar bu güne kadar Kırım rivâyetlerinden haberdar olmamışlardır. Son zamanlarda Dombrowsky, Server Tıruçu ve Eşref Şem'izâde'nin derledikleri malzeme elimize geçmiş bulunuyor. Her üç rivâyet de Âşık Ömer'i Kırım'daki Gözleve şehrine nisbet etmişlerdir. Rahmetli Ahmet Talât Onay'ın yayınladığı:

Kendim Gözleveli Ömer'dir ismim
Tâ levh-i kalemden yazıldı resmim
Bir katre meniden var oldu cismim
Cennet'ül-me'vâya uğradım geldim.

dörtlüğü, biraz değişiklikle Eşref Şem'îzâde şu şekilde kaydetmiştir:

Kendim Gözleveli Ömer'dir ismim
Bir küçük katreden var oldu cismim
Kıpçak aşîreti necîb ü neslim
Hatırımdan çıkmaz oldu bir zaman

Değerlendirme:

1- Ergun'la Köprülü'nün başlangıçta yorumladıkları manzumenin ilk dörtlüğündeki "Serhad ve Aydın" kelimeleri üzerinde durmak lâzımdır. Âşık Ömer gibi usta bir şâirin hayatı ile ilgili bir şiirde birbirinden çok uzak iki kelimeyi kafiyelendirmesi zaif bir ihtimaldir. Eski divan'ı kaleme alan müstensihin dalgınlıkla veya hemşehrilik sevdâsiyle metni tahrif etmesi akla gelmektedir.

2- Şem'îzâde ile Ahmet Talât'ın yayınladıkları metinlerin aynı kaynaktan geldiği anlaşılıyor. Şem'îzâde'nin Ahmet Talât'ın metnini kendi boyuna bağlamış olması mümkündür. Nitekim Türkiye'de Yunus Emre'yi paylaşamayan vilâyetler vardır.

3- Milletimiz, Orta Asya'dan getirdiği veya ihtiyaç sebebiyle yarattığı yer isimlerini üç kıt'aya, Macaristan'a kadar berâberinde götürmüştür. Günün birinde üçüncü bir Gözleve karşımıza çıkabilir.

Sonuç:

Yukarıdaki bilgilerin ışığı altında ve ileride bahse konu edeceğimiz seyâhatleri ile, 1848 yılında Dombrowsky tarafından derlenmiş rivâyet ve 1894'te İsmail Gaspıralı'nın Bahçesaray'da bastığı divan

dikkate alındığı takdirde Âşık Ömer'in vatanının Kırım Gözleve'si olduğu kuvvetle tahmin edilebilir.

Ailesi ve Doğumu:

Leningrad Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Bayçura'nın göndermek lûtfunda bulunduğu Dombrowsky rivâyeti ile S. Trupçu ve Basir Gafar'ın popüler yayınlarının ışığı altında Âşık Ömer'in âilesi, doğumu ve çocukluğu hakkındaki bilgiler şunlardır:

Ömer'in babası, Kırım Gözleve'sinde hayatını kürk ticâretiyle kazanan Kenceoğlu Abdullah adlı bir şahıstır. Annesinin adı Şerife'dir. Dombrowsky rivâyetine göre bir kaç kız kardeşi de bulunan Ömer'in S. Trupçu (1621) târihinde doğduğunu söylemektedir. Basir Gafar da aynı bilgiyi tekrarlamaktadır. Türkiye'de Kemal Akça, doğum tarihinin belli olmadığını söylerken 1619 yılını vermektedir. Fuad Köprülü ve Sadeddin Nüzhet Ergun, şâirin 1061/1651 tarihli manzumesini esas tutup haklı olarak asrın ilk yarısını göstermişlerdir. Biz de bu tahmine katılıyoruz.

Adı:

Âşık Ömer, sonradan yazdığı bir murabba'ında kendisine verilen adı:

"Nâm ile Adlî demişler şol Ömer üftâdene"

ve:

"Bu Ömer adın bana ad eyleyen Mevlâ meded"

mısrâlarında tekrarlar.

Ömer, bilindiği üzere dört İslâm halifesinden adâletiyle ün salmış şahsiyetlerinden biridir. Sünnî bir müslüman olduğu anlaşılan Abdullah, Ömer adâletinin ruhunda uyandırdığı tesirle bu adı oğluna vermiş olsa gerektir. Adlî ünvânı da babasından veya hocalarından kalma bir hâtıradır.

Çocukluğu ve Öğrenime Başlaması:

Eski öğretim sistemimize göre Mahalle Mektepleri'nde veya Medrese'nin ilk basamaklarında başta elifbâ, okuma, Kırım'daki tâbirle Abdiyek (Kur'ânın yedi sûresini kapsayan cüz') ve Kur'an hıfzı ile namaz bilgisi ve ahlâkî nasihatler belli başlı derslerdi. Hiç şüphesiz Ömer de bu

derslerden ilk kültürünü aldı. Bu sıralarda onun 5-10 yaş arasında bulunduğu kabul edilebilir.

Dombrowsky rivâyetine göre Ömer'in çocukluğu sâkin bir hayat içinde geçti. Medreseye gönderilme düşüncesi anası ile babasını çok meşgul etti. Babası, kendi sanatı olan kürkçülükle hayatını kazanmasını, Şerife Hanım ise ilim adamı veya Hân'ın divânında yüksek idâreci, üyelik pâyesine erişmesini istiyordu.

Kenceoğlu âilesi bir gün akrabâ ve ilim adamlarına ziyâfet verdi. Bu ziyâfet sonunda Ömer'in medreseye kaydı kararlaştırıldı. Ömer medreseye başlayınca hırçın, geçimsiz bir çocuk oldu. Arkadaşları onu sevmiyordu. Okutulan dersler onu sıkmağa başladı. Zaman zaman hocalarından cezâlar aldı. Kendisi, şiirlerinde medresede okuduğu klâsik derslerle bâzı edebî eserlerin adlarını zikretmektedir.

Ömer, bu devrede Şark klâsiklerinden Hâfız-ı Şîrâzî divâniyle Sa'dî'nin Gülistan ve Bostan'ını okumuştur.

Vahdetimiz iyân iken
Şöhretimiz nihân iken
Bir tıfl-i Ebcedhân iken
Hâfız'la Bostan okuduk biz
Sarf u Nahv Mantık Maânî cümlesi oldu beyân
Arabî Fürs ile Tefsîr hem Dürer Âşık Ömer

beyitleri onun fikrî ve edebî hazırlığının yapısını göstermektedir. Azçok Arapça ve Farsça öğrendiği bir gerçek olan Ömer, medresenin dar kalıplar içindeki bilgilerinden memnun kalmadı. Dombrowsky'nin ifâdesiyle hikemiyat, tasavvuf ve sosyal meseleler ona daha câzip geliyordu.

Ömer, âvâre bir öğrenci oldu. Onun bu halinden bıkan babası evlâtlıktan reddetti. Ömer'i akrabâsından Abla Bekir himâyesine aldı. Sesi de kendisi gibi güzel olan Ömer'in hiç olmazsa müezzin olması için büyük gayret sarfetti. Ancak, Ömer, sık sık medreseden kaçıyor, vaktini civardaki mezarlıkta geçiriyor, namaz kılıyor, ağlıyor ve Azrail'den canını almasını istiyordu.

Âşık Olması ve Saza Başlaması:

İşte böyle bir mânevî huzursuzluk içinde mezarlıkta uyurken, rüyâsında bulutlar arasında güzel bir kız göründü. Sağ elinde saz vardı. Bu sazı Ömer'e verdi. Ömer'in dili tutuldu; sonra kendisine bir rahatlık geldi. Lâilâhe illâllah, Muhammed'ün resûlüllah deyince güzel kız

''Allahüekber'' mukâbelesinde bulundu. Sonra —ey Ömer, ayağa kalk, kaderinden şikâyet etme; sen seçkin bir insansın; bundan sonra insanları aklınla yenecek, türkülerinle mü'minlerin hayâtına huzur getireceksin; akıllı insan bedenî zevklerden uzak durmalı deyüp kayboldu.

Ömer, kızın verdiği saz elinde medreseye döndü. Arkadaşlarının alayları, şakaları devam ediyordu. Bir gün müderrisler ortaya bir mesele getirdiler. Sorulan suallere tek karşılık veren Ömer oldu. Hocaları ve arkadaşları arasında dikkati çekti. Şâirliğinin gerçek olup olmadığı münâkaşa edilmeğe başlandı. Anası ve babası ölmüştü. Muhâfazakâr müderrisler ve şeyhler dışındaki okumuş aydınlar ona sevgi beslemeğe başladılar. S. Trupçu'ya göre Kefevî Seyyid Abdülkerim Şerefî'den edebiyat dersi aldı. Hocası ölünce okumakta olduğu Cuma Câmii medresesini onbeş yaşında terketti. Kahvelerde saz çalmağa başladı. Etrafında bir çok âşıklar toplandı; itibârı arttı. (Osmanlı yazarlarından Hoca Emin'in ''çöğür şuarâsı'' olarak vasıflandırdığı Âşık Ömer'in Müstakimzâde tanbura çalmakla şöhret kazandığını Tuhfe-i Hattâtîn'de kaydetmektedir. (Sadeddin Nüzhet, Âşık Ömer)

İşte genç yaşta şöhret kazanan Ömer, bir kaç yıl sonra Dağıstan'a, Azerbaycan'a, İran'a ve Türkiye'ye gitti. Bu memleketlerde sekiz yıldan fazla kaldı. Dombrowsky rivâyetine göre evlenmedi, Mekke ve Medine'ye gitti. Hacı oldu; yetmiş yaşında Kırım'da döndü. S. Trupçu'da bu fikirdedir. Uzun bir ömür süren Ömer'in ölüm tarihi ile mezarı bilinmiyor.

Server Trupçu, Âşık Ömer'in Safâyi tezkiresinde kaydedildiği gibi 1707 tarihinde, 86 yaşında Gözelve'de öldüğünü ve Kalenter Burnu'nda defnedildiğini yazmaktadır.

Âşık Ömer Türkiye'de:

Âşık Ömer'in hangi tarihte Türkiye'ye geldiğini bu gün için bilemiyoruz. Ancak Türkiye'de çok uzun müddet kaldığını ve Ordu safların-da Bağdad'a, Rumeli'ye tâ Macaristan'a kadar seyâhatler ettiğini şiirlerinden çıkarabiliyoruz. O, İstanbul'u çok yakından tanımaktadır. Muhtelif manzumelerinden alınan şu:

Yedikule enbiyâlar durağı
Silivrikapı'da yanar çerâğı
Yenikapu dervişlerin durağı
Mevlevîhâne'yle devrânımız var

Seyredenler dedi Şam'da Musul'da
Görmedik bu kadde böyle usulde
Arab'ta Acem'de yok Anadolu'da
Tâ gelüp çıkınca Üsküdar'a dek

Muanber zülfüne cilâ eylemiş
Hem ser-i uşşâka belâ eylemiş
Bütün Rumeli'ne salâ eylemiş
Tâ gelüp çıkınca Galata'ya dek

Parçalar İstanbul'un yer isimlerini sıhhatle bildiğini göstermektedir.

Ömer, Hoca Emin'in naklettiğine göre Fener'de bir Rum meyhanesinde çağdaşı Gevherî ile atışmalarda bulunmuştur. Ayrıca Cahit Öztelli'nin yayınladığı bir manzumede Gevherî'ye hitap eder. Bursa'ya giden şâir, oranın mesire yerlerini, yetiştirdiği büyük adamlarla velîleri, kahramanları realist bir görüşle tasvir etmiş, İzmir, Zile, Sinop, Sakız, Tunca vb. güzellemeleri kaleme almıştır. Bu güne kadar ki bilgimize göre Konya için bir güzelleme yazmaması mânidardır.

Dördüncü Mehmed'ten itibâren İkinci Ahmed, İkinci Mustafa ve Üçüncü Ahmed devirlerini idrâk eden Âşık Ömer, bir takım tarihî hâdiseler vesilesile de hayatına ipucu olacak kayıtlar bırakmıştır.

Bâzı misaller:

1) Âşık Ömer sana meftun olalı
Gönül âşnâsından cüdâ düşeli
Bin altmış bir sene tarih olalı
Herkes sevdiğinden ayrı bu sene

2) Çehrin kal'asının fethi münâsebetiyle söylediği 1089/1678 tarihli:
Pâdişâhâ hizmetinde gezdik ancak kuru yaş
Din içün bilin bize Hak'tan verilmiştir maâş
Otuz altı gün olunca şöyle girdik düşmana
Görmemiştir kimseler hiç böyle bir cenk ve savaş

3) 1092/1681 tarihli metinler içinde görülecek Sinop güzellemesi

4) Nemçe ile yapılacak harbte Sultan Ahmed'in muvaffakiyetini dileyen şiir:

Der ki Ömer bu sene de umarız fethin nasib
Hazret-i Sultan vekil-i Ahmed-i Hân'dır varan

5) Fuad Köprülü, Âşık Ömer'in, Yenikal'adaki askerlerin ulûfe alamamaları bahânesiyle ayaklanarak ağaları Mustafa Ağa'yı öldürmeleri münâsebetiyle yazdığı mersiyenin tarih metnini vermeksizin vak'ânın (1117)'de olduğunu söylemekte, şâirin ölümünden iki sene önce gerçekleştiğini ilâve etmektedir (Âşık Ömer, C.II, 257'de).

Âşık Ömer'in Millî Kütüphâne yazmaları arasındaki divânında gördüğümüz ve:

"Çün mukarrer her visâle bir firak olmaz baîd"
"Bu imiş maksûd olan yevm-i cedîd rızk-ı cedîd"

mısrâları ile başlayan divân'ının tarih beyti:

"Hicrete dört kala pes hâif dedi târihini"
"Kanlusın kal'a seninçün oldu bir âdem şehîd"

bize, (1123) hicrî ve (1707) milâdî tarihini vermektedir.

Ölümü:

Âşık Ömer'in nerede ve ne zaman öldüğü hakkında rivâyet ve bilgiler şunlardır.

İstanbul'daki taşbasma bir divânın arkasındaki şekilsiz resme bakarak Yemişiskelesi, şâirin öldüğü yer olarak gösterilmiştir. S. Trupçu ise bir kitaptan naklen Gözleve'de Kalenter Burnu'nda defnedildiğini yazmaktadır. Mevlânâ Müzesi'ndeki divanda verilen ve Sadeddin Nüzhet Ergun'un çok değerli araştırmasında yer alan:

İşidüp ben de vefâtın ana dedim târih
Ola Âşık Ömer cilvegehi adn-ı Celîl

beytinde görüleceği üzere ölüm tarihi (1119/1707)dir. Bu tarih Üsküdarlı Hasib'in eserinde de tekrarlanmaktadır. Ancak yukarıda verilen tarih, dikkat edilecek olursa "işitme" üzerine binâ edilmekte, şâirin "mersiye"sinde yer alan vak'a ise (1707/1123) de vukû bulmaktadır. Bundan ötürü Âşık Ömer'in ölüm tarihini (1707)den sonraki yıllarda aramak icap edecektir.

Bilindiği üzere Yenikale, Azak denizi ile Karadeniz arasında müstahkem bir kasaba idi. Mustafa Ağa burada öldürülmüştür. Vak'anın

şuyûu ister-istemez İstanbul'dan önce Kırım'da duyulmuş ve şârimiz bahse konu mersiyeyi gurbetten bıkarak döndüğü baba yurdu Gözleve'de hayâtının son yıllarında zikrettiğimiz tarihte yazmış olmalıdır.

Dombrovsky rivâyetinde ölüm yeri bilinmemektedir. S. Trupçu'nun gösterdiği Kalenter Burnu, Osman Akçokrakoğlu'nun basılmadığı söylenen araştırması ortaya çıkıncaya kadar bir ihtimal olarak kabul edilebilir.

Şerifî kimdir?

Âşık Ömer, edebî hayatında büyük rol oynamış Şerifî için Şâirnâme'sinde

Şerifî değil mi cümleye üstâd
Ol değil mi bizi eyleyen irşâd

der. Tezkireci Safâyî, Şerifî'yi "iklim-i Kırım'dan zuhur etmiş, İstanbul'a gelmiş, tahsilini tamamladıktan sonra Rumeli'nde bâzı kazâlarda kadı olmuş, Arapça'ya âşinâ, şiir ve nesir söylemeğe kadir" bir kimse olarak vasıflandırır. S. Trupçu da onun Kefevî Seyyid Abdülkerim Şerefî olduğunu ve Ömer'e edebiyat hocalığı ettiğini yazar. Âşık Ömer'in Kırım'da veya İstanbul'da bu hemşehrisinden edebiyat dersi alınası mümkündür. Bize göre Şâirnâme'de sözü edilen şehir İstanbul'dur ve Âşık Ömer 170'e yakın şâirin adını bu şehirde öğrenebilmiştir. Cahit Öztelli'nin Şerifî adına kayıtlı bir kaç manzumeden hareketle Ömer'in, üstâdına nazireler söylediği fikri bizce bir ihtimaldir.

Bilindiği üzere, kafiye, üslûp ve kısmen muhtevâ çekici olduğu nisbette başka şâirlere ilham vesilesi olur. Öztelli'nin verdiği örnekler olsa olsa Âşık Ömer'i takliden acemi başka bir Şerif tarafından kaleme alınmıştır. Safâyî'nin kültür seviyesini belirttiği "Şerefî-Şerifî" ile ilgisi bulunmamak icap eder.

Tezkireci Rıza, Şerifî'nin (1049/1639)'da öldüğünü yazmaktadır.

II– ÂŞIK ÖMER'İN EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ŞÖHRETİ

17'nci asır, Osmanlı İmparatorluğu'nda Halk şâirlerinin Divan edebiyatı dil, zevk ve sanat anlayışına özendikleri bir devirdir. Bu devirde memleketin her tarafında, Osmanlı kültür ve sanat alanına giren Kırım'da bu tesiri eserlerinde aksettiren pek çok şâir yetişmiştir. Yalnız asrın içinde yaşamış olan Âşık Ömer'in bir bakıma "tezkire" sayılabilecek "Şâirnâme"sinde adları "170"e yakın şâir bile bunun delillerinden biri sayılabilir. (1) Bu şâirlerden yukarıda belirttiğimiz hususiyetleri şiirlerinde malzeme, süs ve motif olarak kullanıp terkip edenlerin başında Âşık Ömer gelmektedir.

Âşık Ömer'in edebî şahsiyetini öğrenmemize yardımcı eseri divânıdır. Merhum Sadeddin Nüzhet Ergun'un bilinen yazma'lardan faydalanarak büyük emekle hazırlayıp yayınladığı "divân"daki veya cönk'lerle mecmua köşelerinde kalmış şiirlerine baktığımız zaman, onun Divan edebiyatı gölgesinde bir İstanbul halk-yazı Türkçesi kullandığını görüyoruz. Bu Türkçe'nin mâhiyetini kavrayabilmek için şâirimizin mânevî-fikrî hazırlığını ve yapısını kısaca gözden geçirmek icap eder.

Biyografisini anlatırken söylediğimiz üzere, o sünnî Müslüman olan babasının teşvikiyle derinliğine olmasa bile az-çok medrese öğrenimi gördü. Bu öğrenim, onun İslâm ilimleri'ni, enbiyâ hikâyeleri'ni, kısmen tasavvuf'u, şiire olan merâkı, kabiliyeti ve kendisini irşad eden Şerifî adlı üstâdının tesiri ile Divan edebiyatımızı kısa zamanda tanımasına yol açtı. Kuvvetli saz şairi geleneği ve muhiti içinde öğrenmek aşkı ile Nesîmî, Fuzûlî, Nef'î yanında, Kuloğlu, Kâtibî, Kayıkçı Kul Mustafa, Yazıcı, Kâmil ve Bursalı Halil gibi âşıkları, İranlı Hâfız-i Şîrâzi ile Sadî'yi okudu.

İşte bu kültür birikiminin sonunda, iki kaynaktan gelen fikrî-edebî hazırlık Âşık Ömer'in uzun yıllar içinde yaşadığı İstanbul halkının konuşma dili ile klâsik edebiyat dilini bir "terkip" hâlinde ortaya koymasını temin etti.

Antolojiye aldığımız veya asıl büyük divânında görülecek zaaf ve meziyetleri bahse konu "terkip" anlayışında düşünmek lâzımdır.

---

(1) Şükrü Elçin, Âşık Ömer'in Şâirnâme'si, Fuad Köprülü Armağanında basımda.

Âşık Ömer, hem aruz, hem de hece veznini kolaylıkla kullanan bir şâirdir. Şiirlerinin büyük çokluğunu aruzla yazmıştır. **Gazel, murabba, muhammes, kalenderî, şatranç, müstezad ve muammâ**ların-da vb. Divan dilinin ağırlığı hâkimdir. Ancak bu ağırlık, daha ziyâde kalıp hâline gelmiş Farsça tamlamalarda dikkati çekmektedir.

O tıfl-ı nevresîdem ser bülend olsun da seyr eyle
Lebi lâ'l ü dil-i nâlânı kand olsun da seyr eyle

mısrâları ile başlayan gazelin matlaı ve hakkında yazdığı iki manzumeden birindeki şu:

Şiddet-i Bahr-i Siyâh'ın nevbahârıdır Sinop
Sâhil-i iklîm-i Rûm'un bângâhıdır Sinop
Ağ u karada Yakîn-i pâdişâh-ı bahr ü ber
Âl-i Osmân ü Tatar Hân hemcivârıdır Sinop

dörtlükle başlayan Sinop murabba'ındaki tamlamalar birer misal teşkil edebilir.

Âşık Ömer, hece vezniyle söylediği veya yazdığı **Semâi, koşma** türünden şiirlerinde ve bâzı destan'ları ile **tekerleme**'lerinde sâde, tamlamasız konuşma dilini tercih etmiştir. Bunda saz şiiri geleneği ile geniş dinleyici muhitlerinin istek, zevk ve seviyesinin tesiri vardır. Aşağıdaki dörtlüklerle başlayan semâi ve koşmada bu hususiyeti görebiliriz.

(1)
Gel dilberim kan eyleme
Seni kandan sakınırım
Doğan aydan esen yelden
Seni günden sakınırım

(2)
Dedim dilber yanakların kızarmış
Dedi çiçek taktım gül yarasıdır
Dedim dâne dâne olmuş benlerin
Dedi zülfüm değdi tel yarasıdır.

Âşık Ömer, her iki vezin ve şekillerle yazdığı şiirlerinde **irticâl** alışkanlık ve kabiliyetinden fazlasıyle faydalanmıştır. Ancak çok ve kontrolsüz yazmak yüzünden dil ve kafiye hatâları yapmış, sun'iliğe düşmüş, nesre yaklaşan mısrâlar da söylemiştir.

"Nice eyyamlar geçüp nâm ü nişânımdan benim" ve "İki gözlerimden akan kan ile nemdir" mısrâlarındaki "eyyâmlar" ve "iki gözlerimden" kelimelerinde görülecek yanlışlar dikkat çekicidir.

"Cihan içre hazer etmek gerek insan münâfıkdan"
"Ne hod kim her ne der isen gelir cümle münâfıkdan"

matlaında ve:

Evvelâ on iki makâmât yedi âgâz ile
Hem dahi hüseynî nağme kârgâh ile
Yirmi dört terkîb ile hem kırk sekiz usûl ile
Ehl-i aşkın Ömer dest girinde sâzın dinlesen

dörtlüğündeki kafiyesizlik kontrolsüzlükten gelen birer kusur sayılmalıdır. Şiirlerinde mısra güzelliğinden ve sesinden uzak, kuru cümlelere de rastlanmaktadır.

Terk etme bu ben âşıkı cânâ çok ararsın
Bu gün aramazsan beni ferdâ çok ararsın

beytinin hususiyle ikinci mısraı nesir cümlesi karakterindedir. Âşık Ömer de Klâsik edebiyatımızdaki divan tertibi geleneğinden hareketle her harfin sesine kafiye ararken bir çok âhenksiz kelimeyi şiirine sermâye yapmıştır.

Şu:

Ey gönül gel aç bu istigfâr ile kıl imtisâh
Kıble-i Ashâba uy eyle niyâza iftitâh

Rehine-i aşk olan yerde düşen olmaz imiş iflâh
Bu sevdâyı çekenlerde bir olmuş var mıdır ıslâh

beyitlerindeki kâfiyeler tipik birer örnektir.

Yukarıda bahse konu ettiğimiz kusur ve zaaflar dışında Âşık Ömer'i büyük şöhrete eriştiren sanatkârlığını reddetmek imkânsızdır. Âşıkların pîri sayılan bu uzun ömürlü derbeder sanatkâr, şiire vesile bir çok konuların kapılarını açtı. Bunda saz çalmasının ve seyâhat etmesinin de payı vardır. Divan ve hattâ halk şâirlerimizin ortak temlerine memleket güzellemeleriyle kahramanlık ve savaş türkülerini ilâve edenlerden biri odur. Her şâir gibi başta "aşk" temi olmak üzere kendisine mesken ettiği "gurbet",

Yalancı dünyâya aldanma yâhu
Bu dernek dağılır bu ân eğlenmez
İki kapulu bir virânedir bu
Bunda konan göçer mihman eğlenmez

dediği ve dünya'nın fâniliği, kader, ölüm, âhıret, felekten, sevgiliden ve rakıybden şikâyet yanında Peygamber'e ve dört halîfeye bağlılık, tarîkat büyüklerini ululama, cehâlet, dalkavukluk ve riyâkârlığa yergi, Süleyman, İbrâhim, Nemrud, ateş, İsmâil, Kurban, Eyyûb, sabır, Mûsâ, Tûr gibi târihî ve mitolojik mazmunlar onun şi'rinin örgüsünde kültür malzemesidir. Âşık Ömer bu malzemeyi büyük bir ustalıkla, tabii olarak kullanmasını bilmiştir.

Her şeyden önce bir aşk şâiri olan Ömer, âşıklığının esâsını

Derdimend Âşık Ömer'in gûş idenler nâmını
Hadd ü sa'y ile sanur âşıklığın ikdâmını
İçmeyen bezm-i Elestden la'l-i aşkın câmını
Mest ü sermest olamaz kılsaydı deryâyı nûş

dörtlüğünde gayet vecîz olarak anlatmaktadır. Elest bezminden aşkın câmını içen şâir zaman zaman tasannudan uzak, lirik şiirler meydana getirmiştir. "Sevgili" etrâfında dönen, ona kavuşmayı tek amaç bilen bu eserlerin bâzılarında **konu bütünlüğü**'ne erişmiş bir güzellik göze çarpar. Tamlamalar gözden kaybolur ve okuyucu şâirin mânevî havâsiyle bütünleşir.

Âşık Ömer, genç yaşından itibâren tanbura çalmış, **Âşık Kahveleri**'nde türküler söylemiştir. Elimizdeki vesikalar onun İstanbul'da meşhur Âşık Gevherî ile **atışma**'larda bulunduğunu kaydetmektedir. Bu ananede yaşayan Âşık Ömer, gezdiği, gördüğü yerleri realist bir anlayışla şiire getirmiş, târihî, dinî âbidelerle âdetleri bir ressam gibi tasvir etmiştir. Çok sevdiği İstanbul, İzmir, Bursa, Tunca (Edirne), pâyitaht iskelesi olarak vasıflandırdığı Sinop, Zile, Şam, Bağdat, Varna ve "adûnun elinden kurtarılmasını bekleyen" Sakız güzellemeleri bunlar arasındadır.

Gazâ yollarında hasbeten-lillâh
Emânet Hudâ'ya bir cânımız var

diyen şâir:

Nevbahâr eyyâmı irdi her taraf buldu revâc
Asker-i İslâma arsa sahn-ı Sahrâ-yı Muhaç

Gâhî Ak'da gâhî Kara'da gezdim
Rumeli'n dolaştım Temeşvâr'a dek

mısrâlarında görüleceği üzere Macaristan boylarına kadar ordu ile birlikte seferlere katılmıştır. O, şu:

Sıdkı muhkem bağlayup sitâre Serdengeçtiler
Sundular el tîğın âteşbâre Serdengeçtiler
Yürüdüler menba-i küffâra Serdengeçtiler
Geçtiler alayı yara yara Serdengeçtiler

dörtlükten anlaşılacağı üzere destânî bir ruhla "**Serdengeçtiler**'i cesâretlendirmekte.

"Aç gözün Nemçe Kıralı Gâzi Sultandır varan"
gibi mısrâlarla pâdişah Sultan Ahmed'i ululamaktadır.

Âşık Ömer, "Çünki bize emr olunmuş kılarız beş vakt namaz" mısraında söylediği gibi şeriatın çizdiği yolda sadâkatla yürüyen, inanmış samîmî bir Müslümandır. Peygambere, sırasiyle dört halife'ye ve İmâm'ı A'zam'a bağlılık ve saygısını şöyle dile getirir:

Bizi yoktan var iden Sübhan'ı ben bilmez miyim
Hem Ebû Bekr ü Ömer Osmân'ı ben bilmez miyim
Evvelâ Âdem Safiyullah değil mi aslımız
Ol İmâm-ı Â'zam-ı Nu'mân'ı ben bilmez miyim

Şâirimiz dar görüşlü, softa bir Müslüman değildir. Uzun yaşama tâliine ermiş, her cinsten ve inançtan insanla karşılaşmıştır. Büyük hayat tecrübesi sonunda hemcinslerine gönül göziyle, geniş bir pencereden bakma olgunluğuna erişmiştir. Başta **şerîat** olmak üzere **dört kapı**'ya **tarîkat, hakikat** ve **ma'rifet**'e değer verir. Bir şiirinde

Ger bulayım der isen sen bu cihanda devleti
Ehl-i kâmiller ile kılın eyle sohbeti
Câhil ü nâdân ile ger idersen ülfeti
Yâ elinden yâ dilinden bir zarar eksik değil

der. Dört Kapı'nın insanları olgunlaştıracağına inanır. İki ayrı şiirinden aldığımız şu:

Biz tarik-ı Mesnevî'yiz
Molla Celâl'in sırrıyız
Kuş dilini pek biliriz
Vird-i Süleymân'ı okuduk biz

Hacı Bektaş derler serdârımız
Hudâ'dır destgîr-i her kârımız
Adâlet tahtında ol Hünkârımız
Saltanat bu nâm ile ne güzel uymuş

iki parçada Mevlânâ ile Hacı Bektaş Velî'yi zikretmesi bundandır.

Âşık Ömer'in ayrı inanç ve düşüncedeki okuyucuların ruhlarına sinmiş kaderci ortak İslâmî-Türk değerlerini terennüm etmesi üç asırdanberi devam eden şöhretinin başlıca sebebidir. Her iki edebiyat kaynağından faydalanmasını bilen şâir, Yunus Emre, Ahmed Paşa, Atâyî, Fuzûlî, Rûhî, Nef'î, Râsih yanında Kul Mustafa, Kuloğlu, Kâtibî, Bursalı Halil, Yazıcı vb. gibi halk şâirlerinden aldığı ilham ve tesirleri bir kompozisyon mükemmeliyeti içinde okuyucusuna vermiştir. Onun bu yaratıcı ve terkip kudreti dikkati çekmiş, bir çoklarının, eserlerine nazîreler yazmasına sebep olmuştur. Âşık Hasan, Levnî, Âhû, Siyâhî. Sevdâyî bu şâirlerden bir kaçıdır. Aynı zamanda ressam olan Levnî'nin, bir portresini çizdiğini bildiğimiz Âşık Ömer'in:

Sînemin bâğında bitmiş bir ağaçta iki dal
Biri elma biri hurma biri sükker biri bal

matlâlı gazelini 18'nci asır Uşşâkî tarikati şeyhlerinden Salâhî Efendi'nin tasavvufî bir görüşle şerhettiğini görüyoruz.

Türk musıki kültürüne vâkıf olan Âşık Ömer'in bâzı şiirleri bestelenmiştir.

Sakınıp seyran yerine
Çıkan dilber kiminsin sen

semâisi "Tâhir";

Şunda bir cânânın Rum'da Acem'de
İderler medhini Buhâra'ya dek

koşması "Şarkı"; ve yine:

Dedi bir pîr bana pişman olursun
Râzın açma Hudâ'dan gayri ferde

manzumesi (Koşma) "Türkî" makamındadır.

Âşık Ömer de bir çok besteler yapmıştır. Kendi adı ile anılan besteleri vardır.

Bir çok şâirlere nazîreler yazan ve daha hayatında iken kendisini tenzîr edenlerin sevgi halkasında yaşayan Âşık Ömer, okumuş medreseli zümreler arasında arada bir dikkati çekse bile halktan gelene karşı beslenen düşmanlığın tesiriyle hor görülmüş, Sünbülzâde Vehbî'den itibâren Ziya Paşa ve Muallim Nâci gibi şâirlerin alay konusu olmuştur. Ancak o, haklı veya haksız saldıranlara karşı, tepeden bakan bir edâ ile:

Şecer-i meyveye darbı meseldir
Dokunur a'dâdan bin seng-i hârâ

der.

Âşık Ömer, hususiyle Dördüncü Mehmed'ten Üçüncü Ahmed devrine kadarki zamanda Divan şâirlerimizin fil dişi kulelerinde yalnız mücerred aşk şiirleri yazdıkları günlerde konu darlığından kurtularak yurd güzellemeleri ve kahramanlık şiirleri vücuda getiren bir şâirdir. Bütün Osmanlı İmparatorluğu'nda, Kırım'da, Azerbeycan'da, Irak'ta, Kuzey Afrika'da ve kısmen Orta Asya Türk boylarındaki okunması dikkate alındığı takdirde —belki Yunus Emre hâriç— bu derece geniş şöhret kazanmış ikinci bir şâir gösterilemez.

III– HECE VEZNİ İLE YAZDIĞI ŞİİRLER

a) Koşmalar:

1

Nevbahâr eyyâmı artmada cûşun
O demde erdiği çağların Tuna
Pâyine yüz sürer eyer hurûşun
Beklemez suları dağların Tuna

Selsebîl âbından karışır sana
Nûş eden âlemde lezzetin ana
Irmakların revân olur her yana
Karışır ummâna çağların Tuna

Her kande anıl$an medhin okunur
Merd yiğid kucaklarında bulunur
Şehirlerin serhadlerin söylenir
Ancak bağçelerin bağların Tuna

Pençe-i kahrından gerektir hazer
Geçirdin üstünden nice.........
Eşinden ayrılmış...............
Çoktur bencileyin ağların Tuna

Âşık Ömer düşüp yahşî eyyâma
İşin terk eylerdi hâs ile âma
Sağ u solu hâzır durur selâma
Tutmuş şükûfeler tuğların Tuna

2

Sebeb oldun ayırdın beni yârdan
Tîğ-ı gazab sana yâr olsun rakiyb
Kurtulma cihanda âh ile zârdan
Köhne dünyâ başına dar olsun rakiyb

Geçer günün gam ile safâ sürme
Âlemde mahrum ol murâda erme
Âhırette râhat yüzünü görme
Cehennemde yerin nâr olsun rakiyb

Ol gözleri meste oldum mübtelâ
Sen nedâmet oldun başıma belâ
Güldürmesin seni efendim Mevlâ
Ağlamaklar sana kâr olsun rakiyb

Dilerim zindanlar olsun durağın
Derd ü mihnet ile geçsin her çağın
Tutulsun dâimâ elin ayağın
Rûz ile şeb işin zâr olsun rakiyb

Doludur gözlerim yaş ile nemden
Ömer'i ayırdın ol gonca femden
Kurtulmayasın sen derd ü elemden
Belâ mihnet başına var olsun rakiyb

3

Gönül muntazırdır nazlı yârine
Bâd-ı seher selâm eyle dostuma
Takdir Hudâ'nındır tedbirin kime
Yolumuz gurbete düştü bu sene

Kahbe felek bundan özge iş eyler
Düşmüş mezeler meyler şişeler
Yurdum senin ile tenhâ köşeler
El erişmez muhabbete bu sene

Gönül intizarda nazlı yârına
Benzettim boyunu servi dalına
Müyesser olur mu aceb görüne
Dostumun yüzünü görmek bu sene

Âşık Ömer sana meftûn olalı
Gönül âşnâsından cüdâ olalı
Bin altmış bir sene târih olalı
Herkes sevdiğinden ayrı bu sene

4

Şunda bir dilbere gönül düşürdüm
Aldı beni kaşlarının arası
Hûb cemâlin gördüm aklım şaşırdım
Yaradan Mevlâ'ya kaldı çaresi

Benim sevdiceğim gülden nâziktir
Çekmişim aşkını bağrım eziktir
Yeter cevreyledin bana yazıktır
Güle güle gel hey canım pâresi

Telli turnam gelir şunda hak deyü
Yerde gökte düşmanların çok deyü
Ne kaçarsın senden gayrı yok deyü
Beyaz gerdanında dişler yarası

Âşık Ömer der ki aşka yanarım
İçüp aşkın şarabını kanarım
Kıblem Hak'dır yönüm sana dönerim
Mihrâbımdır iki kaşın arası

5

Devlet hümâsını tutayım derken
Uçurdum kolumdan bâz elden gitti
Cehd idüp ardından yeteyim derken
Hazır turna ile kaz elden gitti

Hüdâ'nın virdiğine olmadım kail
Gönül ata dona dilbere mâil
Olmuş iken bir dem devlete nâil
Kıymetin bilmedim tez elden gitti

Yine cûş eyledi bu derdli yürek
Sînemi çâk etti bu devr-i felek
Mevlâ'nın verdiğine kanâat gerek
Gönül çok isterken az elden gitti

Mevlâ'm verse varabilsem yârime
Elim varmaz oldu kisb ü kârime
Bir kara dumandır çöktü serime
Kış eyyâmı geldi yaz elden gitti

Ömer içini gör bakma dışına
Çektiğin gelmesin kullar başına
Kimse rahm eylemez çeşmim yaşına
Ağlayı ağlayı göz elden gitti

6

Be gâziler aşka düşeldenberi
Câm-ı mihnet bana yâr oldu gitti
Gam deryâsı serden aşaldanberi
Tutuştu vücûdum nâr oldu gitti

Kârban işlemez illerde kaldım
Garib Mecnun gibi çöllerde kaldım
Bir aceb şiddetli yollarda kaldım
Dört yanım işlemez kar oldu gitti

Hastadır vücudüm zinde değildir
Zahmim yüreğimde tende değildir
Akl ü fikrim dersen bende değildir
Yârim ağyar ile yâr oldu gitti

Ey Ömer artırdım âh ü feryâdı
Ayyûka çıkardım nâle vü dâdı
Melâmet dumanı serim kapladı
Bu dünya başıma dar oldu gitti

7

Devretmedi murâdımca zamâne
Beni cânânımdan ayırdın felek
Kazâ tîri gibi attın yabana
Kaşı kemânımdan ayırdın felek

Gittikçe artırdın âh ü figanım
Âleme şây oldu râz-ı nihânım
Ne yerim var benim ne hod mekânım
Nâm ü nişânımdan ayırdın felek

Gözüme görünmez lâleler güller
Mecnûnum mekânım sahrâlar çöller
Bana mekân oldu gurbetlik eller
Öz âşiyânımdan ayırdın felek

Korkarım gurbette derd ile ölem
Bir mahal bulamam açılam gülem
Hâristâna düşmüş garib bülbülem
Bâğ-ı cânânımdan ayırdın felek

Ey Ömer sînede artmada yâre
Cünûnum intizar olalı yâre
Sâye-veş ayakta kaldım ne çare
Serv-i revânımdan ayırdın felek

8

Dâd elinden kime idem şikâyet
Beni diyârımdan ayırdın felek
Ne gözde uyku var ne tende râhat
Sabr ü karârımdan ayırdın felek

Bî-vefâ köhnezen değil mi adın
Âkıbet âlemde kime yaradın
Netsen gerek dahi nedir murâdın
Öz ihtiyârımdan ayırdın felek

Bir âşık isterse vasl-ı habîbi
İbtidâ derd ü gam olur nasîbi
Komadın hâlinde bu ben garîbi
Sevgili yârimden ayırdın felek

Bana bu gurbeti mesken eyledin
Hemdemimi âh ü şîven eyledin
Gözüme âlemi külhan eyledin
Bâğ u bahârımdan ayırdın felek

Bu Ömer'i beter kıldın ölümden
Şimdengerü kurtul imdi dilimden
Bir servi kametim aldın elimden
Hâsılı varımdan ayırdın felek

9

Efendim gîsû-yi siyehkârında
Mihmânın değildir ya nedir gönül
Mânend-i andelîb gül'izârında
Zülâlin değildir ya nedir gönül

Hudâ kemâl üzre vermiş kemâli
Gönlümden gider mi hüsnün hayâli
Şöyle senden ayrı Ya'kub misâli
Giryânın değildir ya nedir gönül

Ne bilir esrâr-ı Mevlâ'yı câhil
Muhabbetle olur rizâyı tahsil
Cemâlin gördükçe mest-i lâya'kil
Hayrânın değildir ya nedir gönül

Âh etsem âhımdan yerde taş oynar
Akar gözlerimden kanlı yaş oynar
Çevgân-ı zülfünde cân ü baş oynar
Gaitânın değildir ya nedir gönül

Ben Ömer kulunun fedâdır cânım
Serv-i hırâmânım şâh-ı hûbânım
Sen de insâf eyle benim sultânım
Kurbânın değildir ya nedir gönül

10

Beni bana komaz aşk-ı cünûnum
Serimi sevdaya saldım ağlarım
Dembedem artmakta derd-i derûnun
Seng ile sînemi deldim ağlarım

Ah etmekten elif kaddim oldu dal
Şâdîlik eksilüp artmakta melâl
Vatanım gözüme görünür hayal
Diyâr-ı gurbette kaldım ağlarım

Ey Ömer kalmışım ben bu hasrette
Diyâr-ı gurbette şâm-ı zulmette
Hep iller işrette zevk u sohbette
Ben bir mekân bulmaz oldum ağlarım

11

Pâyitaht içinde mislin bulunmaz
Sencileyin kaşı keman efendim
Bu fenâ dünyâda yârsız olunmaz
Gel bir dem sürelim heman efendim

Gamzen oklariyle bağrım delersin
Âriflik eyleyüp yüze gülersin
Gönlünü benden almak dilersin
Kıyma ben kuluna aman efendim

Nitekim can tende severim seni
Nice koçmayayım ol nâzik beli
Hasret yatağından gel kaldır beni
Var ise gönlünde iman efendim

Ömer'in gögsünde sular çağlasın
Aşkın ateşiyle sîne dağlasın
Sarılalım kıyâmete kalmasın
Kalksın üstümüzden duman efendim

12

Elâ gözlerine kurban olduğum
Yüzüne bakmağa doyamadım ben
İbret için gelmiş derler cihâna
Noktadır benlerin sayamadım ben

Aşkın ateşidir sînemi yakan
Lütfuna irer mi cevrini çeken
Kolların boynuma dolanmış iken
Seni öpmelere kıyamadım ben

Terk eyledim ağaların beylerim
Bozbulanık seller gibi çağlarım
Anın içün ben ah idüp ağlarım
Ayrılık oduna doyamadım ben

Kaldı deli gönül kaldı hep yasta
Mevlâ'm erdir beni murâda kasda
Âşık Ömer eydür sevgili dosta
Allah'a ısmarladık diyemedim ben

13

Hak'tan gayri kimse bilmez dilinden
Bülbül şakır yazı kışı Sakız'ın
Kurtar deyü çün adûnun elinden
Hak'ka niyaz eder taşı Sakız'ın

Öğme gidi yezid neye öğersin
Seng-i siyah ile sînen döğersin
Sen İslâma bir gün boyun eğersin
Zîrâ görülmüştür düşü Sakız'ın

Yüğrük gemilerin salma engine
Lâbüd sataşırsın bir gün rengine
Mağrur olup ateşine cengine
Vire idüp kurtar başı Sakız'ın

Yeni burca Kıral burcu dediler
Muhkem binâ imiş kâfir gidiler
Der ki Ömer üçler yediler kırklar
Var mıdır dünyâde eşi Sakız'ın

14

Ârızın nihan et berk-i ter içre
Hûblar kârısâzı senden öğrensin
Çık salın sevdiğim güzeller içre
Periler pervâzı senden öğrensin

Bilmem ne tal'atsın ey hûri sîmâ
Gören mâil olur bay eğer gedâ
Nefesin mürdeler etmede ihyâ
Güzeller icâzı senden öğrensin

Bir âşk aşkına mâil olursa
Aceb midir aklı zâil olursa
Güzeller şîveye mâil olursa
İstiğnâyı nâzı senden öğrensin

Dâim irfan ile zevk u safâlar
Hüsne mağrur olup kılma cefâlar
Bir âdet eyle kim hep bî-vefâlar
Ol kâr-ı mümtâzı senden öğrensin

Der ki Ömer gören hâl-i fülfülün
Bend olur ihtiyar eder kâkülün
Arakçının çıkar dağıt sünbülün
Hûblar keşf-i râzı senden öğrensin

15

Fasl-ı şitâ gidüp bahar gelince
Şükûfeler verir sana şan dağlar
Dürlü dülü seyrângehin görünce
Karar idebilmez dil ü can dağlar

Bir âşık olunca dostundan cüdâ
Her kaçan derûnî eylese nidâ
Her bir gülşenlerin vermede sadâ
Arar sende bulurlar cânan dağlar

Ateşin eritir komaz karını
Elden mi aldırdın nazlı yârını
Gözlerin ayağı döker varını
Nedendir serinde bu duman dağlar

Ah ittikçe sîne bendim döğerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Aylar günler geçer hasret çekerim
Yolun ver geçeyim gel aman dağlar

Ömer'e bu dağlar durağ olmuştur
Hemdemi âh işi ferâğ olmuştur
Sevgili yârinden irağ olmuştur
Yaş değil gözleri beliki kan dağlar

16

Şunda bir nâzenin çıkmış meydana
Salınıp gezdiği yollar hû çeker
Müştâkındır senin nice âşıklar
Meclisindi şirin diller hû çeker

Gelindi âşıkın alındı gamın
Sürelim mecliste ehl-i irfânın
Ejderler misâli siyah kâkülün
Dökülmüş gerdanda teller hû çeker

Güzel başın içün kıyma bu cana
Lâyık değil düşmez bu melek sana
Yine hurûc etmiş yeşil baş suna
Çalkanup yüzdüğü göller hû çeker

Aşık Ömer eder görmüşüm ezel
Ömrümün bağında döküldü gazel
Nice meftunların vardır ey güzel
Benim gibi ednâ kullar hû çeker

17

Kamu insan bir âhenge mâildir
Kaygu nedir mihnet nedir bilmezler
Düşünmezler şu dünyânın sonunu
Hayat nedir memat nedir bilmezler

Uyup cürm ile Şeytân'a isyanda
Nefis nefse bir acâib seyranda
Kurdular meclis-i demi devranda
Dünyâ nedir ahret nedir bilmezler

Ömer der ehl-i irfan meclisi bunlar
Denilmiş gelmişler merhabâ canlar
Dürr-i meknûn söylesem de kim anlar
Türkü nedir müfred nedir bilmezler

18

Gel-e canım sana bir sualim var
Lûtuf eyle bana şundan haber ver
Hak'kın ma'mûr evi cennet cehennem
Kiminçün yapıldı şundan haber ver

Şeytan-ı lâinin sözüne uyan
Havva'dır cennette buğdayı yiyen
Âdem'in oğlundan hulleyi soyan
Cennetten çıktığı günü haber ver

Buluğun makâmı su ile taştır
Anın ötesini anlamak güçtür
Hazret-i Âdem'in makamı kaçtır
Yönü ne diyâra şundan haber ver

Yüz yirmi dört bin peygamber gelmeden
Hak Muhammed habîbini bilmeden
Din islâm kâfire kılıç çalmadan
Dini kim zaptetti şundan haber ver

Âşık Ömer hasmı ile görüşür
Tenin türab hem aslına karışur
Ay nereden doğar nerden kavuşur
Gün neden halk oldu şundan haber ver

19

Dedim dilber yanakların kızarmış
Dedi çiçek taktım gül yarasıdır
Dedim dâne dâne olmuş benlerin
Dedi zülfüm değdi tel yarasıdır

Dedim dilber sana yazılı kanım
Dedi niçün dersin benim sultânım
Dedim kimler sarmış ince miyânın
Dedi kendim sardım kol yarasıdır

Dedim bu Ömer'in aklını aldın
Dedi sevdiğine pişman mı oldun
Dedim dilber niçün sararup soldun
Dedi hep çektiğim dil yarasıdır

20

Ol tıfl-ı nevreste şûh-ı cihânım
Hûblar içre şimdi bir dânecedir
Aceb bî-vefâdır çeşm-i fettânım
Gönlüm ol ecilden divânecedir

Bilmez ol bî-vefâ yâr-ı sâdıkı
Bîgâne zanneder vasla lâyıkı
Gamzesi nûş ider hûn-ı âşıkı
Böyle bir gözleri mestânecedir

Ömer sevdâsını baştan aşırmış
Hayâl-i yâr ile kendin şaşırmış
Böyle bir fettâna gönül düşürmüş
Ayb eylemen biraz dîvânecedir

21

Yine bir haber geldi çeşm-i mestimden
Bana selam eylemiş gelse gerekdir
Çok zamandır cüdâ düşdüm dostumdan
Ağlayan dideler gülse gerekdir

Bir zaman demezdim feleğe beli
Kim alur elinden ruhleri âli
Hasretinden iki çeşmimin seli
Derd ile kan olmuş silse gerekdir

Aşkın ile hasbıhâlin söylerim
İnüp aşkın deryâsını boylarım
Gamzesine sînem nişan eylerim
Hışm ile bağrımı delse gerekdir

Dostumun hayâli gözümden gitmez
Çoktur yârelerim onulmaz bitmez
Korkarım eğlenüp va'deye yetmez
Ömer bu derd ile ölse gerekdir

22

Gönül melûl olup eyleme âhı
Âşıka ayrılık ola-gelmiştir
Gel sözümü dinle güzeller şâhı
Ağlaşanlar bir gün güle gelmiştir

Hânmanı yıkma bu ben gedânın
Bir ednâ kuluyum ben de Hudâ'nın
Nice senin gibi gonce fidanın
Açılan gülleri sola-gelmiştir

Doğan aylar gbi doğup dolunma
Çıkup karşımızda güzel salınma
Beni sevdi deyü sakın alınma
Dilberi sevenler ola-gelmiştir

Güzelsin sevdiğim ben de bilirim
İltifat idersin deyü gelirim
Sevdiğim ben seni arar bulurum
Mecnun Leylâ'sını bula gelmiştir

Der ki Ömer mânâ vardır bu sözde
Derdimiz kalmadı binde beş yüzde
Kızların yoluna kurbanız biz de
Güzel âşık canın ala-gelmiştir.

23

Mihnet köşesinde yatırıdım hasta
Zaif cismime derman ne zaman gelür
Gözlerim yollarda kulağım seste
Yârimden bir haber ne zaman gelür

Terketti bendesin kaşları hilâl
Anınçün kalbimden ayrılmaz melâl
Sözü şehd ü şeker lebleri zülâl
Dişi dürr ü güher ne zaman gelür

Düşelden derdine diyâr-gurbetin
Çekerim kahrını her dem mihnetin
Nihayeti yok mu şeb-i firkatin
Bu zulmete seher ne zaman gelür

Ağlarım rûz ü şeb aman el'aman
Bu derdi çekmeğe kalmadı derman
Murâdım üstüne döner mi devran
Felekten ol hüner ne zaman gelür

Böyledir rûz ü şeb fikr ü hayâlim
Kemallerle salınır ruh-i âlim
Anar mı bendesin gâhice zâlim
Aceb Âşık Ömer ne zaman gelür

24

Sînem üzre olan göz göz muhabbet
Âteşinin yeri midir nedir bu
Dökülür şevk ile nöbet-be-nöbet
Kûs-i İskenderî midir nedir bu

Selâmet hırkasın giydim özüme
Mecnun sanır kulak tutan sözüme
Gâh görünür gâh grünmez gözüme
Melek midir perî midir nedir bu

Bu mudur âşıka füsûn eyleyen
Artırıp derdini füzûn eyleyen
Beni bu sevdâ mı zebûn eyleyen
Yoksa gam askeri midir nedir bu

Gören ebrûlerin yâya benzedir
Hûblar arasında bâya benzedir
Kevâkibler içre aya benzedir
Güzeller ülkeri midir nedir bu

Ey Ömer yolunda türâba düşen
Yüz urup pâye-i rikâba düşen
Nûr-i tecellîden hicâba düşen
Meh cemâlin teri midir nedir bu

25

Sevdâ-yı aşkına düşeli cânâ
Dîvâne söylenür dil dile düştü
Zemmim elden komaz a'lâ vü ednâ
Dehân-ı adûda dil dile düştü

O gonca güllerin revnak bulaldan
Anberi gülşen-i dehre dolaldan
Hâl-i hindûların meşhûr olaldan
Ekser halkın meyli gulgule düştü

Şatranc-ı aşkına düşeli diller
Kiş ü Ferz ü Fil'den hâlî değiller
Nice menzil alan Piyâde diller
Ruh ruha mukabil kıl kıla düştü

Tabîbe arzetmen derdim çâresin
O bilmez cân ile gönül yâresin
Deryâlar yumazken yüzün karesin
Gözlerimden akan sel sele düştü

Âşık Ömer visâline erdiğim
Seng-i aşkı ile sîne deldiğim
Herkes sevdi birin benim sevdiğim
Hazret-i Resûl'e sel sele düştü

b) Semâiler:

26

Kurulalı neler çekmiş
Yalan dünyâya sorsana
Nice bin dürlü kan etmiş
Akan deryâya sorsana

Bilinmez ne aceb âldir
Gönül bir sarhoş misâldir
Âşıklık ne müşkil hâldir
Çeken şeydâya sorsana

Bu derdin çâresin bilmem
Akar çeşmim yaşın silmem
Olaydın yâr ile bir dem
Çeküp tenhâya sorsana

Kelâmı nâz ile söyler
Garib gönlüm alup neyler
Niçün cevr ü cefâ eyler
Melek-sîmâya sorsana

Cihanda bulmadım bir yâr
Rûz ü şeb eylerim efkâr
Der ki Ömer cümlemiz var
İden Mevlâ'ya sorsana

27

Şu karşıdan gelen dilber
Gelir ammâ neden sonra
Bir selâma kail oldum
Verir ammâ neden sonra

Bahçede açılan güller
Dalında öten bülbüller
Bizi zemmeyleyen diller
Çürür ammâ neden sonra

Gördüm yârimin yüzünü
Öptüm dostumun gözünü
Aradım buldum izini
Buldum ammâ neden sonra

Kolumdan uçurdum bazı
Yeter ettin bana nâzı
Âşık Ömer'in niyâzı
Geçer ammâ neden sonra

28

Bu gün ben bir güzel gördüm
Yeşiller giymiş ağ üzre
Aklımı başımdan aldı
Durabilmem ayağ üzre

Beni mest eden câmıdır
Gonce gülün eyyâmıdır
Her biri bir harâmidir
Kirpikleri kapağ üzre

Mah cemâline bakılır
Ben kulun yanup yakılır
Söyledikçe bal dökülür
Leblerinden dudağ üzre

Cemâli hüsnü âlişan
Ol Yûsuf'dan almış nişan
Siyah zülüfler perişan
Dökülmüş al yanağ üzre

Âşık Ömer geldi ise
Hak inâyet kıldı ise
Ferhad dağı deldi ise
Ben koyam dağı dağ üzre

29

Bahar oldu düştük dile
Sen de efgan eyle bülbül
Hâr elinden gonca güle
Şikâyetin söyle bülbül

Kar kalmadı yüce dağda
Fırsatı fevtetme çağda
Seyranda bahçede bağda
Gönlümüzü eğle bülbül

Nazlı dilber benden kaçar
Adûlara gögsün açar
Günümüz zâr ile geçer
Hep âşıklar böyle bülbül

Gönül ayrılmaz yârinden
Zevki var aşkın elinden
Ömer bilür kuş dilinden
Her ne dersen söyle bülbül

30

Gel dilberim kan eyleme
Seni kandan sakınırım
Doğan aydan esen yelden
Seni günden sakınırım

Tabîbim hışminen bakma
Ben kulun odlara yakma
Yanağına güller sokma
Seni gülden sakınırım

Haldan bilür haldaşım var
Yola gider yoldaşım var
Üç yaşında kardaşım var
Seni andan sakınırım

Ömer'im der ben de geldim
Tâzelendi eski derdim
Sen bir kuzu ben bir kurdum
Seni benden sakınırım

31

Salınup seyran yerine
Çıkan dilber kiminsin sen
Siyah zülfün mâh yüzüne
Döken dilber kiminsin sen

Baktım gözüne kaşına
Benzettim hümâ kuşuna
Beni hicran ateşine
Yakan dilber kiminsin sen

Pâyine yüz süren kullar
Demâdem medhin iderler
Al yanak üstüne güller
Takan dilber kiminsin sen

Seyrâna gider bostana
Bülbül konar gülistana
Bize mestâne mestâne
Bakan dilber kiminsin sen

Âşık Ömer gayre varma
Varup dîvânına durma
Elâ göze siyah sürme
Çeken dilber kiminsin sen

32

Benim sen çeşm-i şehlâya
Elim irmez gücüm yetmez
Sen gibi zülfü Leylâ'ya
Elim irmez gücüm yetmez

Cemâlin göreli cânâ
Muhabbet elverdi bana
Benim bir vechile sana
Elim irmez gücüm yetmez

Seninçün zâr ü giryânım
Çıkar eflâke sûzânım
Sen gibi mâha sultânım
Elim irmez gücüm yetmez

Ömer kaldı mâteminde
Ziyâde var gönlü sende
Şimdi olup sana bende
Elim irmez gücüm yetmez

c) Destanlar:

İstanbul Destanı

33

Coşkun sular gibi çağladım aktım
Bülbül gibi âh ü efganımız var
Şadırvan atların seyrine baktım
Ahurkapusu'nda, seyrânımız var

Akıntıya saldık biz de gemimiz
Çatladı'da mevcûd oldu cümlemiz
Kumkapı'da sürdük zevk-ı demimiz
Çok şükür Yezdân'a devrânımız var

Ben seni severim tâ ki ezelî
Takınmış başına fıstık gazeli
Sereserpe Yenikapu güzeli
Lângakapusu'nda, yârânımız var

Davutpaşa ara yerde yücedir
Samatya'nın safâsı eyücedir
Narlıkapu hepisinden ücedir
Köşk ü saray ile ünvânımız var

Yedikule enbiyâlar durağı
Silivrikapı'da yanar çırağı
Yenikapu dervişlerin ocağı
Mevlevîhâneyle devrânımız var

Topkapu kilidin kimse açamaz
Edirnekapısı'na konan göçemez
Eğrikapu'dan üç adam geçemez
Meyyitler elinden efganımız var

Serin olur Ayvansaray havası
Hümâ kuşu gibi yüksek yuvası
Balat'lılar pirden almış duâsı
Derler ki yol ile erkânımız var

Fener'liler taşra çıkmaz baslıdır
Küçükleri büyüğünden usludur
Derler ki asli bezirgân aslıdır
Kafeslerde dolu mercânımız var

Ne hoş bula Petrokuyusu yerini
Yenikapu iyân etmez sırrını
Ayakkapusu'nda gördüm birini
Ağlar ki yangından virânımız var

Cibâli'de içtim aşkın dolusun
Baştan başa seyreyledim yalısın
Tüfekçiler zabteylemiş delisin
Unkapanı gibi mîzânımız var

Ayazmakapusu'nda dayanda durdum
Odunkapusu'nun darlığım gördüm
Borcu olanlara Hak ede yardım
Zâlimlere çengel urganımız var

Zindankapusu âşikâr olunur
Borcu olanların bağrı delinür
Her ne millet ister isen bulunur
Baba Cafer gibi rindânımız var

Balıkçılar şikârına dolaşur
Müşteriyi aldatmağa uğraşır
Gümrükte de dîdebanlar savaşur
Üsküdar'dan gelür kervanımız var

Yanicâmi gibi yoktur dünyâda
Bârekâllah anı yapan üstâda
Namazını anda kılan ziyâde
Dâimâ okunur Kur'ânımız var

Bağçekapusu'ndan taşra irince
Yalıköşkü'nün önüne varınca
Topkapu'nun toplarını görünce
Kanlıca'dan gelen kurbanımız var

Pâdişâh-ı âleme kaldı duâ
Muammer ola feyziyle ulemâ
Cümle erbâb-ı devlet hep vüzerâ
Sultan Ahmed gibi bir Hânımız var

Âşık Ömer murâdın Hak'tan dile
Şâir olan bunun ma'nâsın bile
Bizden sonra nice şâirler gele
Ko disünler dilde destânımız var

34

Diyâr-ı Bursa'da eğlendik kaldık
Şimdilik budur bize mekân deyü
Sürdük yüzümüzü ziyâret kıldık
Kutb-i âlemdir Emir Sultan deyü

Keşişdağı meyva kânıdır gördük
Evliyâlara çok yüzümüz sürdük
Çukuryaylay-aştık tutyasın derdik
Getürdük yârâna armağan deyü

Kale'de kar tuttu güç ile kaçtık
Karapınar'ın soğuk suyun içtik
Yakacık'tan bakıp deryâyı seçtik
Ateş yaktık seyretsin yâran deyü

Soyran yaylasında üç gece yattık
Kurşunlu kilse'yi görmeden gittik
Kuyulu kayayı ziyâret ettik
Böreklerin kaymağına ban deyü

.... Kısıklı'dan beridir
Pîr Emir Sultan ömrümün varıdur
Mekke'lidir güzellerin biridir
Oyunlar oynarlar bu meydan deyü

Çamlıca'ya Teferrüç'e varanlar
Monla Arab câmi'ini görenler
Umur Beğ'in hamamına girenler
Berberleri sabun sunar yun deyü

Eğer âşık olup dîvan durursan
Sunup hâkipâye yüzün sürersen
Temenye'nin güzellerin görürsen
Top oynarlar elem çekmeyin deyü

Soğucukpınar'da doğrudur yollar
Karanfiller kasrı donattı güller
Abdülmü'min köşkü doldu güzeller
Cem'oluben geldi hâzıran deyü

Üftâd-Efendi bahçesin görenler
Dilberle Abdal Murâd'a varanlar
Yiyüp içüp zevk u safâ sürenler
Bunda derilüp hep ârifan deyü

Gazi Hünkâr câmi'ini görenler
Çekirge'ye varır derdli olanlar
Eski Kaplukça'da havza girenler
Böbürlenir safâ etti can deyü

Kara Mustafa Paşa..........
Kaynarca da nöbetini savlıyor
Bir gidi de börekçiyi döğüyor
Ete niçin komadın soğan deyü

Cehudlar murdardır it gibi kokar
Andan yolum Çatalfırın'a çıkar
Kalyoncular dâim yollara bakar
Aceb öldümü bir ala hayvan deyü

Kalenderhâne'den çün şehre sürdük
Tabaklar'da merdâne konuştuk sorduk
Çırapazarı'nda bir civan gördük
Âşıkına der içinden yan deyü

Andan Âlemoğlu kahvesine var
Güneş serviyi seyredip gör
Âşık elinden koş hatırcığın sor
Âh etmede serv-i hirâman deyü

Bezzazlar saraçlar durmayıp satar
Kapucular etti hem derdim beter
Nâkacılar avretlere söz atar
Dahi çıkarmadık kılabdan deyü

K..
....
Sarhoş gavga edüp bir söz atınca
Ağa meydan eder yol erkân deyü

Tavukpazarı'nda aldı beşimi
Sevdâya uğrattı garib başımı
....
Anadan doğru gitti deyü

Yorgancılar çok çalışır yorulur
....
Gelinciğin dilberleri sanılur
Kardeş meydan görsün gel heman deyü

Bez esnafı mâil kıymetli taşa
Haffaflar da yüz elli der on beşe
Kuyumcular bakakalur gümüşe
Boncuk ta olsa satar mercan deyü

Âşıka dan ikrârın güdüyor
Elâ gözlülerin medhin ediyor
Çok dilber.......gidiyor
Yenihan'da malı bazirgân deyü

Üstünde gördüm bıçaklar var
....
Abacı dilberlerin..................
Öyle öğrendik biz küçükten deyü

Eğer âşık isen ikrârına dur
Elâ gözlülerin safâsını sür
Irgandı seyir et binâsını gör
Sedbaşı'ndan çağır bize arslan deyü

Namazgâh'ta kıldık hâcet namâzı
Yeşil imâret'te gördük ifrâzı
Eşrefoğlu'na var eyle niyâzı
Murâdımız verici Sübhan deyü

Söyle kelâmını kalbinde pişir
Her can kıymet bilmez yerine düşür
Timarhânede deliler çağrışur
De ver ol ma'cundan deyü

Âşık Ömer anı zikreyle her bâr
Bir hoşça yer imiş hem İnmeciler
Şehirli şehbâzı ile seyre var
Rahmet merhamet eder Rahman deyü

Pire Destanı

35

Hey gaziler bir seyrana uğradım
Söylenecek dinlenecek hal değil
Dokuz kişi bir pireyi kovalar
Ardı sıra erilecek hâl değil

Mutaflar hep derildiler şaştılar
Et hammalları görünce kaçtılar
Ayağına yüz çift manda koştular
Göde çok çekilecek hâl değil

Gelir iken karşı tuttum bacağın
Düşüremedim pirenin kalçağın
Vardı yıktı bir fukarâ ocağın
Elli yılda yapılacak hâl değil

Bakın pire bize ne hal işledi
Düşüp önüme at gibi kişnedi
Anı gördüm topuğumu dişledi
Zorlu gidi yakalanacak hâl değil

Bakın hele şu pirenin işine
Henüz girmiş elli sekiz yaşına
Topuz ile gül eyledim başına
Kirpikleri kırılacak hâl değil

Uyurken uyandım anı bekledim
Kollarım sığadım karşı dayandım
Ocaklara düşüp küle bulandım
Dahi gözüm açılacak hâl değil

Âşık Ömer eder bunu söylerim
Aşk elinden dünügünü inlerim
Durmayıp pirenin medhin eylerim
Akıl verip inanacak hâl değil

IV-ARUZ VEZNİ İLE YAZDIĞI ŞİİRLER

a) Gazeller:

36

Ey çarh-ı sitemger dil-i nâlâne dokunma
Hecr âlemidir ettiğim efgâne dokunma

Ey bâd-ı sabâ uğrar isen yâre selâm et
Tel kırma fakat zülf-i perîşâne dokunma

Ey bâde eğer yârim içerse seni bensiz
Ver neş'e fakat nergis-i mestâne dokunma

Vermem sana çek benden elin ey melekü'l-mevt
Cânânıma nezreylediğim câna dokunma

37

Ne canlardan geri kalmış müsâfirhânedir dünyâ
Harâb ender harâb olmuş yatur vîrânedir dünyâ

Harâb olmuş dü rûyine duâlar yüzü suyuna
Nazar kıl hây ü hûyine kuru efsânedir dünyâ

Şirâr-ı mekrine yanma yüzüne güler inanma
Sen anı âşinâ sanma sakın bîgânedir dünyâ

Ne semte kullanırsan at felek eyler sen âhır mat
Mücerred zehr ile kat kat dolu peymânedir dünyâ

Ömer el çek safâsından vefâ umma vefâsından
Hazer eyle cefâsından fenâdır yâ nedir dünyâ

38

Gönül bu bezm-i âlemde gelen gelsün gidenden geç
Sana vaslı müyesser olmayan misk-i Huten'den geç

İşittim yâd ile işret edermişsin benim ömrüm
Kerem kıl gel gözüm nûru ya andan geç ya benden geç

Nasîhat tutar isen gel sakın sen düşme ardına
Eğer geçdisye senden yürü durma sen geçenden geç
Vücûdun koyasın efkâra gamlar verdi yağmaya
Dediler ki yeter durdun yürü burc-i bedenden geç

Kınlaydı şu dünyâda dahi kalmayu ben engel
Dediler ki melek sîmâ perîye sen Ömer'den geç

39

Cemâlin dilberâ bâğ-ı İrem'dir de ne dersen de
Lebin derdin çeken derdine emdir de ne dersen de

Efendim kande gidersen beni de bilece al git
Sorarsa nendürür deyü gülümdür de ne dersen de

Görüp bu tekye-i gamda sorarlarsa bu derviş ne
Zararsızca bir abdal de dedemdir de ne dersen de

Benim keyfiyyet-i hâlim sana sordukta ahbâbım
Bana ettiklerin cevr-i keremdir de ne dersen de

Efendim Kâ'be-i kûyin tavâfında Ömer Şeydâ
Safâ vü Merv'e yâ Beyt-i Harem'dir de ne dersen de

40

O tıfl-ı nevresîdem serbülend olsun da seyreyle
Lebi lâ'l ü dil-i nâlânı kand olsun da seyreyle

Ne canlar ağladır Ya'kub-veş beytü'l hazenlerde
Cemâli tal'ati Yûsuf menend olsun da seyreyle

Getürmez değme Rüstem'ler anın yek darbına tâkat
Hele bulsun kemâlini levend olsun da seyreyle

Bu gün gelse gerektir meclise ol şûh-i şîrinkâr
Yine nâz ile gelsün ercemend olsun da seyreyle

Nice söyler imiş Âşık Ömer yanında güftân
Biraz makbûle geçsün dilpesend olsun da seyreyle

41

Sînemin bâğında bitmiş bir ağaçta iki dal
Biri elma biri hurma bir sükker biri bal

İki dal üzre bitermiş iki ay ey müsülman
Biri sarı biri kızıl biri yeşil biri al

Ol iki ay dediğimiz iki kuştur ey nigâr
Biri hûrî biri tûtî biri kumrî biri bâl

Ol iki kuşu tutıcak ideyim ki ben de bend
Biri sen bak biri sen gör birin alma birin al

Birinin ağzında mim var birinin gözlüce hâ
Birinin ağzında cim var birinin dal ile zâl

Pes bu sırrı bilmeğe ârif gerektir ey Ömer
Biri zât-ı Mustafâ'dır biri hattâ Zülcelâl

42

Giyinmiş gülşen içre goncalar gülgûn kabâ bülbül
Nazar kıl gör neler yazmış bu evrâka sabâ bülbül
Benim bu bâğa girmekten garaz bir gayri derdimdir
Senin goncaysa maksûdun sana benden caba bülbül

Sana rahm eylemez güller bana ol saçı sünbüller
Senin başın garib olmuş benim ömrüm hebâ bülbül

Aceb âşüftedir yüz gördü gittikçe başa çıktı
Neler eyler dahi güller kalırsa acebâ bülbül

Pes Âşık Ömer'im candan men âşık sen dahi âşık
Kerem kıl kaçma hemhâl ol bizimle merhabâ bülbül

43

Elimle ihtiyârım gamze-i bîdâda ben verdim
Yazıklar ol yetîm-i bîgüneh cellâda ben verdim
N'ola hançer çeküp bu bendesin kasd-ı helâk etse
Bu mecliste ana hadden ziyâde bâde ben verdim

Fünün-i aşkı ezber eylemiş ma'nâyı öğrenmiş
Anı bir akl-ı evvel iken ol üstâda ben verdim
Ferâgat kıldım işgâlinden işbu mihnet-âbâdın
Külâh-ı aşkı çün ol tîşe-i Ferhâd'a ben verdim

Tükendi dâne-i ömrüm Ömer sahn-ı vücûdümde
Çıkardım mürg-i rûhumu nice sayyâda ben verdim

44

Ezel kâtibleri uşşâk bahtın kare yazmışlar
Benim baht-ı siyâhım kare üzre kare yazmışlar

Benim derd-i firâvânım ilâcı dilbere muhtaç
Seni bir hâzik-i Lokman beni bîçâre yazmışlar

Senin ısrâr-ı aşkın halka fâş etti deyü hâlâ
Beni ol âşık-ı dildâdeler dildâde yazmışlar

Benim katımda sorarsan eğer Ferhâd'ı Mecnûn'u
Birisi değildir anın birin kûhsâre yazmışlar

Kazâ oklarına Âşık Ömer göğüs gerüp durma
Güzeller az kaluptur levh-i sînem yâre yazmışlar

Muammâ

45

Ol ne âfettir vücûdu hâliyâ ihfâdedir
Menzili esfelde ammâ meskeni bâlâdedir

Âriyetten âr eder kesretde vahdet eylemiş
Gövdesi serpâ bürehne sîreti zîbâdedir

Söylemekten dinlemekten söyledüp dinlemeden
Ağlamaktan gülmeden âyîne gibi sâdedir

Ne gice ne gündüz olur ana ne ay ne güneş
Bu ne dağda bağda ne sahrâda ne deryâdedir

İsmi vardır cismi yoktur cismi vardır ismi yok
Yemez içmez uyumaz uyanmadan âzâdedir

Erdürür avret değil avretdürür hem er değil
Bir sıfat olmaz muayyen Allemelesmâ'dedir

Ey Ömer her kim bilürse bu muammâ sırrını
Başına teller sokunsun gussadan âzâdedir

Cevâbı: Cenin

b) **Murabbalar:**

46

Ey cemâli şübhesiz şems-i cihânım elvedâ
Gül yüzüne bakayım doyunca cânım elvedâ
Ben garib iklîme gitsem hasretâ şimdengerü
Geldi irişti bu gün vakt ü zamânım elvedâ

Eğlenem gurbetlik ide belki bir ân gelmeyem
Nâr-ı firkat yaktı bağrım nice sînem delmeyem
Hak bilür kim kande gidem ya gelem ya gelmeyem
Belki işitmeyesin nâm ü nişânımı elvedâ

Mihnet ü zilletle dâim geçti eyyâmım benim
Başıma bir bir gele fikr-i serencâmım benim
Halk içinde bir zamân anılmaya nâmım benim
Nice yıllar nâ-bedîd ola mekânım elvedâ

Derd ü gam askerleri aldı serim sevdâ-yı aşk
Tîh-i firkatte sunuldu bana vâveylâ-yı aşk
Cûş edüp kıldı ihâta sinemi deryâ-yı aşk
Garka verdi beni çeşm-i hûnfeşânım elvedâ

Nice bir Âşık Ömer bu gamla ülfet edeyim
Bulduğum yerlerde yârâna vasiyyet edeyim
Nice bir derd ü belâ çekmeğe âdet edeyim
Kabrim üzre yazalar âh ü figânım elvedâ

47

Gözden oldumsa cüdâ ey şîvekâr unutma hâ
Râz-ı aşkım sakla etme âşikâr unutma hâ
Şimdi hoş benden seni ayırdı iğvâ-yı rakıyb
Belki kavuştura bir gün Girdigâr unutma hâ

Kani gâhi lûtf edüp gösterdin ey dil bendene
Koşmağa arz-ı hulûs ederdin ey dil bendene
Senden ayrılmam ölünce derdin ey dil bendene
Sakın ol ahd ile peymân ikrâr unutma hâ

Dergeh-i Hak'ta niyâzım sensin evkât-ı seher
Seng-i hârâdan geçer âh ü enînim kıl hazer
Gâfil olma revnak-ı hüsnün gülü tezce geçer
Kimseye olmaz güzellik bir karar unutma hâ

Ömer ayb etme sakın aşk ehline bir vakt olur
Bu meseldir her neye ta'n eylesen başa gelür
Sevdiğim dünyâda sen sağ ol gönül dostun bilür
Yol göründü eylerim terk-ü diyâr unutma hâ

48

Bir garîbim şüphesiz hasret mekân ağlar bana
Anın içün gûşe-i vahdet mekân ağlar bana
Ey felek kahrın hemân sen bana mı gördün mehel
Bir gedâyım hâne-i mihnet mekân ağlar bana

İçmişim aşkın suyundan tâ ezel mestâneyim
Bağlıyım zencîr-i aşka zirâ bir dîvâneyim
Bezm-i şem'inde demâdem bir yanar pervâneyim
Bâis oldu âteş-i firkat mekân ağlar bana

Bülbülüm gönlüm benim gülzâra girdim demedi
Yanmağa pervâne-veş şol nâre girdim demedi
Mah rûyum tutuşup esrâra girdim demedi
Ol sebebten mesken-i zulmet mekân ağlar bana

Kalmasun hiç tab'ımızda zerre-veş efkârımız
Şâdümân olun ki geldi âşık-ı bîdârımız
Şübhesiz ârzû çekerdim görmeğe dîdârınız
Hâsılı Âşık Ömer hasret mekân ağlar bana

49

Gider oldum pür cefâ sen bir yana ben bir yana
Çünki kılmazsın vefâ sen bir yana ben bir yana
Siz sağ olun biz selâmet idelim yâhû seni
Ver benim gönlüm bana sen bir yana ben bir yana

Âşıkın ma'şûk yanında zerrece yok rağbeti
Yâ ölüp yâ gitmeyince tâ bilinmez kıymeti
Kendime ihtiyâr ettim ben diyâr-ı gurbeti
Olalım yâr âşinâ sen bir yana ben bir yana

Gurbet eline düşeli olmuşum ben serseri
Hiç demezsin ey garîbim hiç demezsin gel beri
Gice gündüz ağladırsın ben garîb-i kemteri
Yol göründü ey şehâ sen bir yana ben bir yana

Yine urdun sînem üzre nice yüz bin yâreyi
Vakt ola kim bulmayasın mum yakuben areyi
Gördüğüm günler bu gündür ol Ömer biçâreyi
Elvedâ' kim haşre tâ sen bir yana ben bir yana

50

Ey perî-peyker melek sen bir yana ben bir yana
Kaldı hasret haşre-dek sen bir yana ben bir yana
Rûzigâr kılmakta cüdâ seni benden sevdiğim
Âkıbet olmak gerek sen bir yana ben bir yana

Ey saçı Leylâ düşem Mecnûn gibi sahrâlara
Akıdup seylâb-ı eşkim hicr ile deryâlara
Âkıbet saldı felek bu serimi sevdâlara
Yandı yaramle yürek sen bir yana ben bir yana

Râh-ı gamda ağladan uşşâkı mihnet demidir
Ağla hey gözlerim ağla câna hasret demidir
Elvedâ şimdengerü dostlara firkat demidir
Bir yana olsam gerek sen bir yana ben bir yana

Dâimâ bülbül gibi gülşende feryâd eyleme
Şâd ü hurrem eyleyüp a'dâyı dilşâd eyleme
Yâ İlâhî sevdiğimden sen beni yâd eyleme
Ey Ömer geçer dilek sen bir yana ben bir yana

51

Şiddeti Bahr-ı siyâh'ın nevbahârıdır Sinob
Sâhil-i iklim-i Rûm'un bârigâhıdır Sinob
Ağ u karada yakîn-i pâdişâh-ı bahr ü ber
Âl-i Osmân ü Tâtar Han hemcivârıdır Sinob

Gûş eden vasfın ıraktan vaslına akar yürür
Zanneder tâvus anı mir'at-ı âb içre görür
Rûzigâr esse muhâlif keştiler pervâz urur
Çevrilür etrâfını şâhin şikârıdır Sinob

Minberin yekpâre kılmış anın üstâd-ı yakîn
Günde beş kerre ziyâret eyler anı ehl-i din
Tunca derler adına üç kat hisâr-ı âhenîn
Söylenür diller'de Rûm'un hoşça şânıdır Sinob

Gözcü olmuştur ana Seyyid Bilâl kim şöyle pîr
Pes irüp ey dil nazargâhına yüz dergâha sür
Sîne girmiş bahr-i Rûm'un hoşça şânıdır bu yer
Çâr etrâfı mükemmel burc u bâridir Sinob

Ey Ömer doksan ikiye irdi çün devr-i zamân
Rûzigârın gerdişi hükmüncedir hep ins ü cân
Görelim derler ziyâretgâh-ı beyt-i dervişân
Pâyitaht iskelesi deryâ kenârıdır Sinob

52

Ey bütün dünyâyı bünyâd eyleyen Mevlâ meded
Bunca meknûnâtı icâd eyleyeen Mevlâ meded
Dest-i lütf-i kudretiyle bu vücûdum şehrine
Kâ'be-i maksûdun âbâd eyleyen Mevlâ meded

Nâr-ı hicrân içre düştüm kalmadı sabr ü ârâm
Rûz ü şeb yanmaktayım işim tamam oldu tamâm
Âteş-i Nemrûd'a cism-i pâkini idüp harâm
Ey Halîl İbrâhim'e dâd eyleyen Mevlâ meded

Dîde bu vechile mestûr eyleyüp mahbûbunu
Yedirüp kurtlara cism-i Hazret-i Eyyûb'unu
Derd ile beytülhazenden ağladup Ya'kûb'unu
Dîdesinden Yûsuf'un şâd eyleyen Mevlâ meded

Düşmüşem bir derde nâgeh eylerim feryâd dâd
Murg-i dil dâm-ı belâdan olmadı bir dem küşâd
Gel demidir kurtarup girdâb-ı gamdan eyle şâd
Ey nice mahzûnu dilşâd eyleyen Mevlâ meded

Fahr-ı âlem Seyyidülkevneyn o sultân aşkına
Hayder-i Kerrâr hem âl-i emîrân aşkına
Ver murâdın bendenin Bû Bekrü Osmân aşkına
Bu Ömer adın bana ad eyleyen Mevlâ meded

53

Ey güzel hançer çeküp kasd etme insân üstüne
Sînede derdim yanar kan eyleme kan üstüne
Bilmedim aşkın beni tâ böyle ihrâk eylesin
Yohsa düşm[illegible]dim varup bu nâr-ı sûzân üstüne

Geçti gönlüm mübtelâdır sana ammâ neyleyim
Bir terahhum eylemezsin bana ammâ neyleyim
Vaslın ister cân ü dil bir yana ammâ neyleyim
Korkarım çarh-ı felek dönerse hicrân üstüne

Hüsnünü sakla nazardan kâkülün eyle nikâb
Âfitâba perde çek zulmette kalsun mâhitâb
Safha-i ruhsârın üzre benlerin olmaz hisâb
Şâh-ı Hindî'dir otağın kurdu İrân üstüne

Mest eden Âşık Ömer'i elde câm-ı Cem değil
Lâ'l-i nâbın şerbetinden içtiğim zemzem değil
Râh-ı aşkında eğer serden geçersem gam değil
Uğruna kurbân olayım baş ile cân üstüne

54

Hamdülillâh zâhir oldu mu'ciz-i Peygamberî
Gaziler din aşkına arslana döndü her biri
Şâd ü mesrur oldu cümle ehl-i İslâm askeri
Hak Teâlâ Moskov'un fethin müyesser eyledi

Lûtf ü ihsân eyleyüben ol ganî Perverdigâr
Eyledi Moskov çerisin her birini târümâr
Gaziler seyfinden oldu canları nâra süvâr
Hak Teâlâ Moskov'un fethin müyesser eyledi

Gözümüz yaşına bakup ol yüce Sultânımız
Feth u nusratın müyesser eyledi Sübhan'ımız
Hamdülillâh gazî oldu Sultan Ahmed Hân'ımız
Hak Teâlâ Moskov'un fethin müyesser eyledi

Yüzümüzün karesine bakmayup Rab-bi Celîl
Ol Muhammed hurmetiyçün etmedi bizi rezîl
Ayak altında koyup kâfirleri kıldı zelîl
Hak Teâlâ Moskov'un fethin müyesser eyledi

Ger kanatlansa karınca irişür elbet zevâl
El'aman çağırdı cümle ol lâîn-i bed-fiâl
Ey Ömer lûtf etti İslâm leşkerine Zülcelâl
Hak Teâlâ Moskov'un fethin müyesser eyledi

55

Dün gice tâ suhba-dek ol yâre baktım gelmedi
Ol gönüller uğrusu agyâre baktım gelmedi
Gayr ile itti refâkat ferdâlara saldı beni
Kirpiği ok gamzesi tâtâra baktım gelmedi

Dûd-ı âhım gök yüzünde encüm oldu serteser
Âh-ı efganımdan oldu yer yüzü zîr ü zeber
Rûz ü şeb efgane düştüm olunca vakt-ı seher
Dişleri dür gözleri sehhâre baktım gelmedi

Andelîbim gülşeninde gelmişim feryâde ben
Ey dirîga bend ü gamdan olmadım âzâde ben
Meskenim âh-ı kûh-i gamdır dönmüşüm Ferhâd'e ben
Ol lebi şirin şeker güftâre baktım gelmedi

Ey gönül bir nice gündür görmedim cânânımı
Hayli çektim intizân gonce-i handânımı
Ben Ömer derdimendim tuttular dâmânımı
Bağçesi gül servi hoş reftâre baktım gelmedi

56

Dilberâ seyyâh olursan gel Hicâaz'da bul beni
Kâ'be-i âlî makâm-ı serfirâzda bul beni
Gel ziyâret eyle ol beyt-i Hudâ'yı kıl tavâf
Gûşe-i Beytül-harem içre niyâzda bul beni

Âlemi bîhûde mahv etme şehâ eyle hazer
Almak istersen benim nâm ü nişânımdan haber
Kısmet olursa diyâr-ı şehr-i İstanbul eğer
Ayasofya'da kıyam üzre namâzda bul beni

Anda bulmazsan eğer eyle beğim kat'-ı ümîd
Tâ kıyâmet haşr olunca vuslatım senden baîd
Defter-i nisyânda kayd et ism ü resmim nâbedîd
Pençe-i dest-i ecel sayyâdbâzda bul beni

Hâsılı bulmaz isen bu âlemi devran edüp
Bir harâb etmiş ecel ten burcunu virân edüp
Ömer'in rûhu içün bir Fâtiha ihsân edüp
Kabrimi eyle ziyâret hâkisârda bul beni

57

Zâhidâ aç gözünü sahrâya bak da ibret al
Bu direksiz kubbe-i vâlâya bak da ibret al
Zikr-i Mevlâ ile her dem kalbini pâk ide gör
Dâimâ âyîne-i dünyâya bak da ibret al

Kani n'oldu bu fenâya geldi bunca kahramân
Birbirin katleyleyüp tâ anlar oldu imtihân
Yel götüren tahtını n'oldu Süleymân-ı zamân
Devlet-i İskender ü Dârâ'ya bak da ibret al

Ârif ol çekme fenânın zerre kadar mihnetin
Her kulun Mevlâ'sı birdir ol verendir kısmetin
Görmek istersen Cenâb-ı Kibriyâ'nın hikmetin
Her seher vaktinde var deryâya bak da ibret al

Âşık Ömer irmedin mi bu fenâ devletine
Bu cihân devr-i zamân aldanma gel zînetine
Pâdişâh olsan da derler er kişi niyyetine
Var musallâda yatan hünkâra bak da ibret al

58

Mübtelâyım hâtırımdan fikr-i yâr eksik değil
Görmeyeli mâh cemâlin âh ü zâr eksik değil
Çeksem el kılsam ferâgat aşk beni râhat komaz
Başta sevdâ dilde zahmet kalbde nâr eksik değil

Emr-i Hak'la tâ ezelden böyle yazılmış kalem
Bağrımı hûn eyledi derd ü belâ mihnet elem
Bilmezsem pâyem mi alçak bu benim bahtım mı kem
Keyfime keder verir bir nâbekâr eksik değil

Ger bulayım der isen sen bu cihanda devleti
Ehl-i dil kâmiller ile kâim eyle sohbeti
Câhil ü nâdan ile ger ider isen ülfeti
Yâ elinden yâ dilinden bir zarar eksik değil

Gel nasîhat diler isen sana tahkîk bir haber
Ger nasîhat dinlemezsen sana çok ider zarar
Zevrakı engîne salma pek sakın Âşık Ömer
Deryâlarda bir muhâlif rûzigâr eksik değil

59

Bülbül oldum gül yanında hâre minnet etmezem
Şem'ine pervâneyim ben nâra minnet etmezem
Bî-vefânın sitemin çekmeğe yoktur tâkatim
Âşıka cevr eyleyen dildâra minnet etmezem

Lûtfu ile bir inâyet kıla ol Bârî Hudâ
Hâl müşkil oldu gayet arz edemem ben gedâ
Çeşm-i mest uğruna ben başımı kıldım fedâ
Mansûr'um meydâna geldim dâra minnet etmezem

Bir haber ver bana yârimden eyâ bâd-ı sabâ
Eyledi bu aşk vücûdum mülkünü cümle hebâ
Birdürür yanımda hil'at birdürür köhne abâ
Fârigım geçtim cihândan vara minnet etmezem

Der ki Ömer yâ İlâhî bir aceb girdabdeyim
Arzıhâli dinlerim yok her seher feryaddeyim
Düşmüşüm ben hâkipâye dâimâ minnetteyim
Öldür imdi kend-elimle câna minnet etmezem

60

Mâsivâdan fârig u âzâd olayım bir zamân
El çeküp hep âşinâdan yâd olayım bir zamân
Ey tarikat şerbetinden nûş edüp bir dolu câm
Bu harab olasıda âbâd olayım bir zamân

Âkıbet işretserâ-yi âleme kıldım vüsûl
Kande baksam mâsivâ nakşı görürüm sağ u sol
Eyledim her gördüğümden hayli bir sûret kabûl
Ben bu kâr-ı hikmete mu'tâd olayım bir zamân

Yetişir tîr-i felekden eyledim tahsîl-i kâm
Gayri lâzımdır ferâgat gûşesinde bir makam
Reddedüp zühd ü riyâ tesbihini elde müdâm
Şeyh San'an sâhib-i evrâd olayım bir zamân

Ol lebi şînin tek olsun vâdi-i vasla karâr
Devletinde uğruna sarf edeyim her nem ki var
Seyl-i aşkım eyleyüp kûh-i vücûdumdan güzâr
Tîşe-i hicr ü gama Ferhad olayım bir zamân

Yıkayım buğz u hased deyrini nâlân edeyim
Hem riyâ vü kibrim eşkâlin perişan edeyim
Ey Ömer mülk-i vücûdu hâke yeksân edeyim
Hâne-i gönlüm gibi berbâd olayım bir zamân

61

Aç gözün Nemçe kıralı Gazî Sultân'dır varan
Ser halâs olmaz elinden bir aç arslandır varan
Dem çeker ejder gibi hem gâziler her subh u şâm
Nice yüz bin kahramanla Âl-i Osmân'dır varan

Hey dini kara münâfık durmadın sen ahdına
Yürüdü asker-i İslâm hâzır ol sen vaktına
Katline fermân olundu Nemçe tâc ü tahtına
Ellerinde tîr ü keman ol Tâtar Hân'dır varan

Lûtf-i Hak imdâd edicek aluruz cebhâneni
Câmi'ü mescid yaparız kilise meyhâneni
Hutbe ezanlar okudup kıralar büthâneni
Sancağ-ı şerifde mestûr hatm-i Kur'ân'dır varan

Yâ İlâhî kıl hidâyet hürmetiçün ol Habîb
Ol laîn-i bedfiâli makhur eyle an-karîb
Der ki Ömer bu senede umarız fethin nasîb
Hazret-i Sultan vekili Ahmedi Hân'dır varan

62

Her seherde bülbülün dilde âgâzın dinle sen
Hoş terennümle heman nâz ü niyâzın dinle sen
Başlasa her bir makâm üzre tekellüm etmeğe
İbtidâ Evc ü Arak ile Hicâz'ın dinle sen

Sâkıyâ Râst ü Acem Rûmî'den eyler iftitâh
Isfahan ile Köçek olan Hüseynî'le Segâh
Bûselik'den çok Nevâ'lar ede semti Carigâh
Hem dahi aşk-ı hafâdan kendi râzın dinle sen

Mâni-i Nikriz'le Uzzâl'den çok efgan eyleyüp
Dahi Mâhûr u Ruhâvî'den yürü hân eyleyüp
Nağme-i Nevrûz ü Şehnâz u Aşîrân eyleyüp
Her makâm-ı şu'beden tarz-ı dırâzın dinle sen

Evvelâ on iki makâmât yedi âgâz ile
Hem dahi ola Hüseynî nağme kârgâh ile
Yirmi dört terkîb ile hem kırk sekiz usûl ile
Ehl-i aşkın ey Ömer destinde sâzın dinle sen

63

Söylenür dillerde nâm-ı âlîşânı Varna'nın
Medhe lâyîkdır diyâr-ı dilsitânı Varna'nın
Koç yiğitler meskeni olduğunu isbât eder
Kal'ası yanında hâlâ koç nişânı Varna'nın

Fethine mâlik olunca ibtidâ Sultan Murad
Yıktı küffârın derûnun eyledi islâmı şâd
Sinesin deryâya vermiş misli nâdir bir bilâd
Bâğ-ı cennetten nümûne çevre yanı Varna'nın

Niylgûn ırmak kenârında zamânı nevbahâr
Tâze sorguçlar yeşil kemhâ giyinmiş sâyedâr
Şat iner Bağdâd'a gûyâ kıblegâhından akar
Bahre karşu hû çeker âb-ı revânı Varna'nın

Saf be saf mecsidlerinde cümleten ehl-i niyâz
Nice fâzıl kimseler var gayri etmiş imtiyâz
Ey Ömer lâyık değildir eyleme gel keşf-i râz
Bir kelâmından duyarlar nüktedânı Varna'nın

64

Sevdi gönlüm sen saçı Leylâ'yı şübhen olmasın
Satun aldım başıma gavgâyı şübhen olmasın
Kendi hâlimde gezerken uğradım derde yine
Çağırırım Hazret-i Mevlâ'yı şübhen olmasın

Korkmaz isen her seher sen alasın aklım benim
Mâil olduğum mu sana cürm ü günâhım benim
Evveli aklımı aldın çeşm-i siyâhım benim
Sonra ettin nâz ü istiğnâyı şübhen olmasın

Mâh yüzüne sâye salmış dilrübâ tek kaşları
Sûretâ insandır ammâ bir perî-rû başları
Gâhice gözler süzüp hem remz ile kaşları
Öldürür ben âşık-ı şeydâyı şübhen olmasın

Der ki Ömer hiç güler mi aşk ile mahzûn olan
Nice tâkat getürür dildârına meftûn olan
Düşmesün sevdâlara bencileyin Mecnûn olan
Yasdanurdum eşiğin tenhâyi şübhen olmasın

65

Açılur evvelbahârı hûb hevâsı İzmir'in
Dem sürer leyl ü nehâr ehl-i safâsı İzmir'in
Nice yüz bin nâz ile zeftâr eder serverleri
Salınur tâvûs-veş lâ'lin kabâsı İzmir'in

Dağa vermiş arkasını sular akar âbu dâd
Âl-i Osman ülkesinde söylenür dillerde yâd
Kendüye dürlü meta'lar getürür âb ile bâd
Leb-i deryâ şehr-i şîrin hûb hevâsı İzmir'in

Bir perî ruhsârenin çok ruhlerin gördüm hemen
Ben dahi el bağlayup karşusuna durdum divân
Uğrayup bu bendesine verdi selâm ol cevân
Servi kamet hüsnü âfet dilrübâsı İzmir'in

Der ki Ömer gafil olma mevt erişür nâgehan
Sînemi etmiş nişâne kasdıma olmuş kemân
Bir muazzam kal'a durmuş şâha benzer bir zâman
Sûretin nakş eylemiş Şirin likası İzmir'in

66

İbtidâdan vasfolunsun dilberi İstanbul'un
Tâzesi dayı kesimdir ekseri İstanbul'un
Dört taraf acâib hikmet nevcivanla dopdolu
Ehl-i dil hem câna lâyık insânı İstanbul'un

Pâyitaht-ı şehr-i İstanbul'a vermiş iştihâr
Ayasofya Yenicâmi hem Süleyman nâmdâr
Üçler ile yediler kırklar dahi himmeti var
Fethi çün oldu müyesser islâma İstanbul'un

Fazlı Paşa sarayı var hemcivâr Atmeydânı'na
Salıncaklar kurulur Kadırga limânına (?)
Yeniçeri kışlaları yakın Etmeydânı'na
Cennetü'l-me'vâya benzer her yeri İstanbul'un

Bâyezid Bistâm Sultan nice vasfın etmeyim
Ya Şehzâde câmiini medhetmez mi dilim (?)
Gûyâ dağ başına düşmüş Yavuz Sultan Selim
Fâtihi Sultan Mehemmed serveri İstanbul'un

Yirmi altı kapusu var her biri bir han değer
Yetmiş üç milleti vardır her biri anı öğer
Hind ile Yemen'den âşık görmeğe arzû çeker
Yedi iklim dâstânı misli yok İstanbul'un

Der Ömer İstanbul'a varmağa bu can arzular
Hazret-i Eyyûb'una yüz sürmeğe cân arzular
Fukarânın beytidir ol dergehe cân arzular
Hazret-i Eyyûb gibi var bir eri İstanbul'un

67

Âh elinden neyleyim ey firkati çok rûzigâr
Kimlere kıldın cihanda izzeti çok rûzigâr
Mekr ile aldar imişsin âdemi bildim seni
Ol sebepden etmez oldum rağbeti çok rûzigâr

Vermeyim hiç gönlümü dünyâ sana şimdengerü
Her yerin gam ocağı her cânibin mihnet yeri
Ben vefânı bulmayup minnetten el çektim yürü
Eyleyenler sana bulsun minneti çok rûzigâr

Akl irişmez sana mâil olanın tedbirine
Gösterüp bir dem safâ semler sunarsın yerine
Bir iki gün yüzüne güler bakarsın seyrine
Önün ardınca ararsın firsatı çok rüzigâr

Âkıbet Âşık Ömer nüş etdi zehrinden senin
Hâtır-ı mahzûnu dönmezse mihrinden senin
Hâsılı yandım yakıldım nâr-ı kahrından senin
El-amân ey râhatı yok mihneti çok rüzigâr

68

Ey gönül Hak'ka ibâdet kıl mübârek cum'a gün
Zikr ile pasını kalbin sil mübârek cum'a gün
Ver salavât ol Habîb-i Kibriyâ'nın rûhuna
Nice bin Kâ'be sevâbın bul mubârek cum'a gün

Verilür yer yer ezanlar cem'olur bây ü gedâ
Okunur minberde hutbe rûh alur andan gıdâ
Olsa deryâca günâhın afv eder Bârî Hudâ
Sıdk ile Allah deyince kul mubârek cum'a gün

Âşık-ı sâdık olanlar terk eder gayri işi
Mü'min olur ki cihânda hayr ola anın işi
Böyle va'd etmiş Hudâ her ne ederse bir kişi
Bir sevâba on yazılur bil mubârek cum'a gün

Çünki bize emr olunmuş kılarız beş vakt namaz
Ol Kerîm'in lûtfu çoktur gelene var git demez
Müstecâb eyler duâsın şübhesiz mahrum komaz
Hak'kı bir kez zikr ederse dil mübârek cum'a gün

Der Ömer el bağlayup çün geçse mihrâba imam
Kuşadır etrâfını cümle melekler bittamâm
Rahmet-i deryâsına gark olmak içün hâs u âm
Açılur dergâh-ı Hak'ka yol mübarek cum'a gün

69

Gayri artık kâmet-i bâlâdan el çektim yeter
Cevre mâil dilber-i ra'nâdan el çektim yeter
Bunca yıllar pâymâl oldum gezüp Mecnun sıfat
Gözleri âhû saçı Leylâ'dan el çektim yeter

Geçmedi aslâ dilek ettim o servi dâlime
Kimseler düş olmasunlar böyle kanlı zâlime
Etmedi zerre terahhum bu şikeste hâlime
Bakmadım ol yüzleri hamrâdan el çektim yeter

Dâimâ zülfiyle bend etti dil-i divânesin
Göremezoldu gûşe-i çeşmim cihân mestânesin
Şol kadar nüş eyledim bezm-i Elest peymânesin
Fârig oldum sâgar-i sahbâdan el çektim yeter

Kati çoktur sergüzeştim söylesem ol yâr ile
Geçti ömr-i nâzenînim derd ile efkâr ile
Nice bir ceng ü cidâl etsem gerek ağyâr yar
Cânıma kâr eyledi gavgâdan el çektim yeter

Ey Ömer eyle figanı dîden olsun selsebîl
Âsiyâb-ı çerha gelüm kendini nevbette kıl
Âkıbet yoktur bekası dehr-i dünun öyle bil
Uzlet ettim devlet-i dünyâdan el çektim yeter

70

Aşkını cânan aranmış cân içinde gizlidir
Cezbe-i nakş-ı nümâyiş ân içinde gizlidir
Ânı ol meh tal'atın bîşân içinde gizlidir
Benzer ol bir nûra kim Kur'ân içinde gizlidir

Hamdülillâh destiğîr-i aşk ile yârız bu gün
Çektik el kayd-ı teallûkdan sebükbârız bu gün
Andelîb-i bâğ-ı hüsnü seyr-i dîdârız bu gün
Gonce-i maksûdumuz bil şân içinde gizlidir

Kani ol mülk-i belâgat tahtına Dârâ geçen
Kandedir n'oldu fesâhat Kaf'ına anka geçen
Gel beri ey tâlib-i kân-ı dür-i yektâ geçen
Dilde bir deryâdır ol umman içinde gizlidir

Şübhesiz mevcûd-i küllîdir sıfât-ı ehl-i zât
Gayre bakma gayre feth olmaz rümûz-i müşkilât
Sende zulmet sendedir hep nice bin âb-ı hayât
Hızr-ı nâ-peydâ ki var insan içinde gizlidir

Âdem'e bu aşk-ı mâderzâd mahrem şübhesiz
Çektiğin renc ü elemler gussa vü gam şübhesiz
Gam değil Âşık Ömer Allâhü a'lem şübhesiz
Düşmüşüm bir derde kim derman içinde gizlidir

71

Şu'le salmış âleme bir nür-ı ezherdir güneş
Ol yedi yıldız kî derler cümleye serdir güneş
Ol gedânın pâyine yüz sürdüğüyçün dem-bedem
Kadr ile rif'at bulun eflâke hem serdir güneş

Yılda bir kerre kamuyu devreder ol mürg-ı cân
Yedi yıldız hem yiğirmi dört menâzil âşiyân
Aya âşıktır alup destine altun şem'adan
İştiyâkından gezer çerhi kalenderdir güneş

Mihr ü mâha gök yüzü çünkim oluptur cilveger
Şâm olunca birisi cevlân eder biri seher
Lûtffolunmuştur Hudâ'nın feyzi yüzünden meğer
Hâki altun etmeğe kimyâ-yi ekberdir güneş

Burc-i devletten tulü' eyler cihâna her seher
İrgör âlemlere nûr-ı İlâhî'den eser
Şâm-ı zulmetten halâs eyler cihânı her seher
Kadrini bilsen Ömer görsen ne gevherdir güneş

c) Muhammesler:

72

Nevbahâr eyyâmı erdi her taraf buldu revâc
Asker-i İslâma arsa sahn-ı sahrâ-yı Mohac
Hâzır ol vaktine ey kahbe kıralı gözün aç
Yanına kalur mu gör bu olunan bî indiraç
Başına nâr-ı melâmet ola bir gün taht ü tac

Niyyeti arz-ı gazâdır bunca bin er üstüne
Yalmanur bî hadd ü pâyan tîg-ı cevher üstüne
Tuğlar kaldırdı ser zerrin alemler üstüne
Akın etti pâdişâh-ı heft kişver üstüne
Sen gerek Malta'ya düş ister Kızılalma'ya kaç

Askerin çokluğuna garrâlanırsın ey lâîn
Dağıdır tahmîn ü re'y-i fâsidin tedbir-i dîn
Gelmez isen sıdk ile îmâna olmazsın emîn
Bed fiâlin gayete ermiş zevâlindir yakin
Gayrı var Lât ü Menât'ın getürüp odlara saç

Ey Ömer bilsen bu yollarda neler gitti neler
İşbu da'vâ-yi mübîne merd olan merdler yeler
Zahmının kanın siler durmaz gazâ tîğın siler
Bunca serbâzan şehîd-i Kerbelâ kanın diler
Devlet-i İslâm değil tâc ü harâca ihtiyâc

73

Aceb ol şâhid-i maksûda gözüm yüz süre mi
Ya bana bir dahi bu baht-ı siyah el vire mi
Yoksa engüşt-i kazá defter-i ömrüm düre mi

Gün ola mı bu gözüm vuslat-ı yâri göre mi
Yoksa hasret beni tâ menzil-i haşre süre mi

Hak bilür kimseye hâlim diyemem kim nicedir
Bunda ednâ olanın pâyesi anda yücedir
Şeb-i hicrin seheri yok ne karanlık gecedir

Gün ola mı bu gözüm vuslat-ı yâri göre mi
Yoksa hasret beni tâ menzil-i haşre süre mi

Hele gamsız olamam râhat anınçün dilemem
Ağlamaktan gözümün yaşını bir dem silemem
Şeb-i gamda yitirüp kendimi kendim bilemem

Gün ola mı bu gözüm vuslat-ı yâri göre mi
Yoksa hasret beni tâ menzil-i haşre süre mi

Ne akıllar irişür bu feleğin gerdişine
Ne fikirler yeter eyyâm-ı gamın cünbişine
Ne tahammül olunur hicr ü firak âteşine

Gün ola mı bu gözüm vuslat-ı yâri göre mi
Yoksa hasret beni tâ menzil-i haşre süre mi

Ey Ömer tâ ki bu cân terk-i diyâr eylemeden
Dîdemiz bâd-ı ecel dolu gubâr eylemeden
Şeb-i gam âlem-i ikbâlimi târ eylemeden

Gün ola mı bu gözüm vuslat-ı yâri göre mi
Yoksa hasret beni tâ menzil-i haşre süre mi

74

Gerçi olmuştur mukarrer herkese kâr ayrılık
Görmemiştir hiç dahi böyle düşvâr ayrılık
Hey meded yaktı benim başıma odlar ayrılık

Olmasın hiç kimseler sana giriftâr ayrılık
Kime derdim ağlayım der bende de var ayrılık

Hûy edindim kendime âh ü nedâmet etmeyi
Her kimi görsem ana hâlim hikâyet etmeyi
Âleme râz-ı derûnumdan rivâyet etmeyi

Bilmez idim tâli'imden ben şikâyet etmeyi
Gelmeseydi başıma tekrar betekrâr ayrılık

Kime feryâd edeyim ey çerh-i zâlim bîeman
Kani yâ n'oldu bana yâr olduğun devr-i zaman
Tîr-i maksûdum atılmaz kaddim olmuşken keman

Kimseler bilmez benim hâlim yaman oldu yaman
Hey ne müşkil derd imiş âlemde dostlar ayrılık

Sûretâ mecnûna döndüm ağlarım zâr ü zelîl
Bin bir adın hürmetiyçün kıl inâyet yâ Celîl
Rahmetinle fazl u lûtfun kuluna eyle delîl

Bir garib iklîme düştüm gezerim üryan melîl
Vüs'at-i dünyâyı kıldı başıma dar ayrılık

Ey Ömer kâr etti nîş'i firkat ü gam cânıma
Şâzilik dönderdi yüz gelmez ferahlık yanıma
Ağlamaktan uyhu girmez çeşm-i hûn efşânıma

Destime taş aldırup âheng içün efgânıma
Tabl-ı sînem döğdürür her lâhze her bâr ayrılık

75

Bir güneş tal'at perî peyker melek sîmâ güzel
Hak seni kılmış güzeller içre bîhemtâ güzel
Kaşların çekmiş berât-ı hüsnüne tuğrâ güzel

Gözlerinle ellerinin mânendi yok ra'nâ güzel
Sana akrân olamaz olsa bütün dünyâ güzel

Ben senin meftûnun oldum sâdıkâne şübhesiz
Sînemi peygân ile kıldın nişâne şübhesiz
Cünbiş-i etvârına yoktur bahâne şübhesiz

Hûbluğun bir tarz ile gelmez beyâne şübhesiz
Bârekâllâh der cemâlin seyr eden hakka güzel

Gerçi vermiştir zıyâ âfâka mihr-i tal'atin
Âşıka cevrin nasîb olur rakîbe izzetin
Bir niçe bîçâreyi yandırdı nâr-i firkatin

Dürr-i yektâsın fenâ mülkünde yoktur kıymetin
Neyleyim kadrin bilinmez yerdesin hayfâ güzel

Olmasa Leylâ'sı Mecnûn olmaz idi bîkarar
Çalışur Şîrin içün Ferhâd'ı gör leyl ü nehar
Baykuşa vîrâne düşmüş andelîbe gül'izâr

Herkes âşık geçinür hâlince bir ma'şuku var
Ben seni sevdim seni ey şûh-i müstesnâ güzel

Derdimendindir gönül ey dilrübâ vechi kamer
Hizmet-i aşkında bir pirden kuşanmıştır kemer
Dönmez ol sevdâ-yi zülfünden mürur etikçe her

Ne kadar cevr eylese dönmez çeker Âşık Ömer
Getürür etsen ne rütbe nâz ü istiğnâ güzel

76

Hep nasîhattir sana bu sözlerim sayma gönül
Mâsivâ nakşın gider dil levhine uyma gönül
Çün hakîkatte bulunmaz her melek sîmâ gönül

Gördüğüne düşme nâkıs sözlere uyma gönül
Gaflet elvermez bu yolda aç gözün yuma gönül

Yokla kendinde ararsan sâdıkane yâr-ı gâr
Kim ne senden fâide bana ne benden sana var
Âkıl ü dânâ isen ol bu sözümden hissedâr

Gördüğüne düşme nâkıs sözlere uyma gönül
Gaflet elvermez bu yolda aç gözün yuma gönül

Bir tabîbe aç ki râzın merhem etsin yâreye
Güz'i şeyden boyanır ağın bilürsün kareye
Gafil olma kim sakın şâyed gidersin areye

Gördüğüne düşme nâkıs sözlere uyma gönül
Gaflet elvermez bu yolda aç gözün yuma gönül

Bir emânettir bu pendim gevherin eyle kabûl
Nefse uyup gitme kim çıkar elinden doğru yol
Der ki bu Âşık Ömer el çek hevâdan fâriğ ol

Gördüğüne düşme nâkıs sözlere uyma gönül
Gaflet el vermez bu yolda aç gözün yuma gönül

77

Aşkın ile ciğeri büryân ararsan işte ben
Sen gibi bir âleme sultân ararsan işte ben
Senin aşkınla habîbim dilde râhat kalmadı

Gönlü pür gam dîdesi giryân ararsan işte ben
Âşıka kan ağladır cânân ararsan işte sen

Âkıbet senin yolunda sevdiğim ölsem gerek
Fâide yok iltifat yok sararup solsam gerek
Ben bu derdi çeke çeke âkıbet ölsem gerek

Asla bilmez kendözün hâyrân ararsan işte ben
Hastayım bu derdime dermân ararsan işte sen

Süzüp âhû gözlerini âşıka nâz eyledi
Cevrini hadden aşırdı lûtfunu az eyledi
Ağlayup gülmediğine sevdiğim hazzeyledi

Bağrı yanık dîdeleri kan ararsan işte ben
Bendegâna bâis-i üftân ararsan işte sen

Aklımı yağmaya verdi şu senin âhû gözün
Cânıma kâr eyledi bu nâz ile şîrin sözün
Hüsn içinde pâdişahsın bizlere a'dâ yüzün

Bâğ-ı hüsnün bekçisi Rıdvân ararsan işte ben
Hüsn içinde hûr ile gılmân ararsan işte sen

Der ki Ömer merhamet kıl sil bu çeşmim yaşını
Sür divânın hizmetinden ol rakib kallâşını
Her gören aklın yetürdü gözlerinle kaşını

Dürr-i meknûn çıkarır ummân ararsan işte ben
Gerdeni sîm lebleri mercân ararsan işte sen

78

Düştü nideyim aramıza âteş-i hicran
Attı seni bir yana beni bir yana devran
Unutma bu ben çâkerini gâhice bir an

Şimdengerü cânâ beni sen kande görürsün
Bir dahi meğer arsa-i mahşerde bulursun

Sevdâya uyup aşk ile âteşlere düştüm
Terkeyleyüp ahbâbımı firkatlere düştüm
Yek başım alup vâdî-i gurbetlere düştüm

Şimdengerü cânâ beni sen kande görürsün
Bir dahi meğer arsa-i mahşerde bulursun

Seninle gönül hoş geçinürdi senin olsun
Gönlünce olan meclis-i rindan senin olsun
Unut Ömer'i büsbütün âlem senin olsun

Şimdengerü cânâ beni sen kande görürsün
Bir dahi meğer arsa-i mahşerde bulursun

79

Vakt-ı vuslattır civânâ va'de-i ferydâyı ko
Âşinâ-yi ehl-i aşk ol ülfet-i a'dâyı ko
Hâl-i Mecnûn'a nazar kıl da'vî-i Leylâ'yı ko

Gel efendim sevdiğim gel etme bu evzâyı ko
Ben helâk oldum biyâ insâfa istiğnâyı ko

Ben seni bilmez iken netti gelüp bâr olmalar
Şöyle kim dîv-i murâd üzre hevâdar olmalar
Netti ağvâra uyup sonra cefâkâr olmalar

Gel efendim sevdiğim gel etme bu evzâyı ko
Ben helâk oldum biyâ insâfa istiğnâyı ko

Tutalım ben cevrine kıldım tahammül sadhezâr
Yâ belâ-yı hecr ile ölsem sana gelmez mi âr
Hâtırım bir merhabâ ile tesellî kıl ne var

Gel efendim sevdiğim gel etme bu evzâyı ko
Ben helâk oldum biyâ insâfa istiğnâyı ko

Ey perî mir'ât-ı hüsnün inkisârımdan sakın
Hâtır-ı mahzünumu yıkma gubârımdan sakın
Dûd-i nâlemden hazer kıl âh ü zârımdan sakın

Gel efendim sevdiğim gel etme bu evzâyı ko
Ben helâk oldum biyâ insâfa istiğnâyı ko

Zerrece rahm etmedin Âşık Ömer nâlânıma
Hey yazıklar kaddine reftârına ünvânına
Bîvefâlıklar senin düşmezdi hayfâ şânına

Gel efendim sevdiğim gel etme bu evzâyı ko
Ben helâk oldum biyâ insâfa istiğnâyı ko

80

Bîvefâ çerhin işi her dem figan olmağimiş
Aka aka gözlerimin yaşı kan olmağimiş
Tâ Elest'ten bu yazılmış alnıma eyvâh vâh

Çâre ne başımda yazı bu günü görmeğimiş
Bu imiş takdîrin işi gurbete salmağimiş

Hasrete düştüm meded hey ben gamınla mihnete
Zerrece meyl itmezem ben bu safâya işrete
Ya suyum ya toprağım çekti diyâr-ı gurbete

Çâre ne başımda yazı bu günü görmeğimiş
Bu imiş takdîrin işi gurbete salmağimiş

Şimdilik dostlar benim gönlüm melâmet gösterir
Âdetidir her gamın sonu selâmet gösterir
Görelim âyine-i devran ne sûret gösterir

Çâre ne başımda yazı bu günü görmeğimiş
Bu imiş takdîrin işi gurbete salmağimiş

Der ki Ömer Lemyezel Kerim İlâh-ı lâyezâl
Saltanat cümle senindir yokdürür sana zevâl
Gurbet ilde çeke çeke oldu kametim hayâl

Çâre ne başımda yazı bu günü görmeğimiş
Bu imiş takdîrin işi gurbete salmağimiş

d) Müseddesler:

81

Bir âfet yüzlü dildârın yine oldum giriftâri
Cihanda görmedim ben böyle bir yâr-ı cefâkâri
Beni ağlattı dünyâda varup güldürdü ağyâri
Bulursam rûz-i mahşerde ben ol yâr-ı sitemkâri

Açam başım dökem yaşım yaka yırtam kılam zâri
O yâr ile benim da'vâm Hudâ fasleyleye bâri

İşim bu dâr-ı dünyâda yaman etti diyem yâ Rab
Gözüm yaşın figan etmekle kan etti diyem yâ Rab
Bana nettiyse bu şûh-i cihân etti diyem yâ Rab
Benim ebrûsu veş kaddim kemân etti diyem yâ Rab

Açam başım dökem yaşım yaka yırtam kılam zâri
O yâr ile benim da'vâm Hudâ fasleyleye bâri

O denlü âh idüp kılsam gerek feryâd ü efganı
Ola ta'cîz âhımdan behiştin hûr u gılmânı
Bulamazsam terâzüde Sırat'ta beklerim ânı
Mürûr eyler iken anın girerse deste dâmânı

Açam başım dökem yaşım yaka yırtam kılam zâri
O yâr ile benim da'vâm Hudâ fasleyleye bâri

Şirâr-ı dûd-i âhımdan ki mahşer ola âlûde
Asılup boynuna yârın günah âsâ terâzûde
Bulur isem ben ol yârı eğer cennât ü tâmude
Alam anı berâberce gidem dîvân-ı Ma'bûde

Açam başım dökem yaşım yaka yırtam kılam zâri
O yâr ile benim da'vâm Hudâ fasleyleye bâri

Figanım mahşer ehline ola bir âteş-i sûzân
Benim sûz-i derûnumdan cehennem eyleye efgan
Taaccüb kılalar bu âh ü zâra Mâlik ü Rıdvân
Senin Âşık Ömer hâlin gören âdem ola hayran

Açam başım dökem yaşım yaka yırtam kılam zâri
O yâr ile benim da'vâm Hudâ fasleyleye bâri

Muallâ dervişüz fakr u fenâyîlerdenüz âşık
Beka arzûsun etmiş bî bekayîlerdenüz âşık
Yakîn-i bende-i Âl-i Âbâ'yîlerdenüz âşık
Muhibb-i Çâryâr-ı bâsafâyîlerdenüz âşık

Sadâkatte Ebû Bekr-i gınâyîlerdenüz âşık
Hasen hakkı Hüseyn-i Kerbelâ'yîlerdenüz âşık

Ulu himmet imâm-ı nâm-ı Zeynel'âbidîn'indir
Delâletler İmâm-ı Bâkır'ın erbâb-ı dînindir
İmâm-ı Ca'fer'in sıdkı kamu ashâb-ı dînindir
Oların iştiyâkı sînede âdâb-ı dînindir

İmâm-ı Mûsî-i Kâzım Rızâyî'lerdenüz âşık
Hasen hakkı Hüseyn-i Kerbelâ'yîlerdenüz âşık

Ali İbn-i İmam Mûsâ bizim dini rehnümâmızdır
Takî'nin zâkiriyiz zühd ü takvâ pîşüvâmızdır
Nakî ile Takî hem evliyâmız etkıyâmızdır
Abîr-i âstânı can gözüne tûtiyâmızdır

Muhibb-Askerî'lerden duâyîlerdenüz âşık
Hasen hakkı Hüseyn-i Kerbelâ'yîlerdenüz âşık

Haber aldık bu râh-ı aşka bizden ön gelenlerden
İmâmeyn uğruna cân ü serin ifnâ kılanlardan
Baş açık yalın ayak Kerbelâ'larda yelenlerden
Biziz ol Çânyâr'ı bir görüp te hem bilenlerden

Ömer Osman Aliy-yel- Murtezâ'yîlerdenüz âşık
Hasen hakkı Hüseyn-i Kerbelâ'yîlerdenüz âşık

Ömer çarhın sütûnu oynadı ya çenberi şaştı
Ya bârân-ı fesâd ü fitne yağdı suları taştı
Safâ kalmadı bir yerde hevâ ye'cûcu karcaştı
İmâm-ı Mehdi-i devr-i zamânın vaktı yaklaştı

Ana bin cân ile biz ser fedâyîlerdenüz âşık
Hasen hakkı Hüseyn-i Kerbelâ'yîlerdenüz âşık

83

Ey cemâl-i talati ferhunde ol tab'-ı selîm
Bî bedeldir hublar içre hüsnüne yok lâm ü cim
Vuslatın dâr-ül-emandır firkatin nâr-ı cahîm
Eşk-i çeşmin hâk-i pâyinden cüdâ düştü yetîm

Çeşm-i âfetten emîn etsin seni Rabb-i Rahîm
Gider oldum sağ esen kal evledâ' Abdülkerim

Hâtırımdan gitmeye nakş-ı hayâlin ey perî
Boynuma düşer ise kâküllerin sevdâleri
Kande görsem bir cemâli hüsn ü mihr-i enveri
Dilime evrâd ola âyât-ı hüsnün ezberi

Çeşm-i âfetten emîn etsin seni Rabb-i Rahîm
Gider oluum sağ esen kal elvedâ' Abdülkerim

Çekmedin cevr ü sitemden nâz ü istiğnâdan el
Hep amelden hâsıl ettim kendime bunca emel
İsterim vaslın nasîb etse yine Azze ve Cel
Ömrün uzun eylesün Hak ey gözüm nûru güzel

Çeşm-i âfetten emîn etsin seni Rabb-i Rahîm
Gider oldum sağ esen kal elvedâ' Abdülkerîm

Düşmüş iken dil henüz mihr ü mahabbet çâğına
Âteş-i firkatlerin dağ urdu sînem dâğına
Hâr dahi yol bulmasun seyr-i cemâlin ağına
Belki bu beyti sabâ şerh ide gül yaprağına

Çeşm-i âfetten emîn etsin seni Rabb-i Rahîm
Gider oldum sağ esen kal elvedâ' Abdülkerîm

Der ki bu Âşık Ömer ey Yûsuf-i gül pîrehen
Sakın ol ehl-i hasedle eyleme seyr-i çemen
Menzilin çâh ola şâyed başına sultân iken
Elhazer gûş eyle pendim korkarım ey sîm ten

Çeşm-i âfetten emîn etsin seni Rabb-i Rahîm
Gider oldum sağ esen kal elvedâ' Abdülkerîm

84

Görünmez pertevinden sûret-i mihrin ne hâlettir
Münevver hüsnü kandîl içre bir nûr-i hidâyettir
Okurlar nakşını ezber mufassal bir hikâyettir
İşidenler ne hoş derler müeddâdan ibârettir

Sekiz cennet cemâlinden iyan kadd ü kıyâmettir
Adın anmak selâmettir yüzün görmek saâdettir

Gözündûr mescid-i Aksâ mukavves kaşların mihrâb
Pes oldur Kabekavseyn ü pes oldur kıble-i ashâb
Açılır matla'-ı rûyinden anın fâtih-ül-ebvâb
Okur âlim olanlar âyeti vechinde Seb'.ul-bâb

Sekiz cennet cemâlinden iyan kadd ü kıyâmettir
Adın anmak selâmettir yüzün görmek saâdettir

Oluptur Kâf ü Nûn ile niçe mu'cizlerin ızhâr
Kılur nakd-i cihanda yâd-ı Bûbekr ü Ömer her bâr
Dahi Osman duyuptur ana kâtib câmi'-i esrâr
Cenâb-ı Çâriyâridir olubtur Hayder-i Kerrâr

Sekiz cennet cemâlinden iyan kadd ü kıyâmettir
Adın anmak selâmettir yüzün görmek saâdettir

Muattar eyledi âfâkı ıtr-ı müşk-i hoşbûsu
Gönül sayyâdını sevdâya saldı çeşm-i âhûsu
Uyandı tîr-i kirpikler gözümden gitti uyhusu
Mübârek sâf bir mir'at oluptur sanki pehlûsu

Sekiz cennet cemâlinden iyan kadd ü kıyâmettir
Adın anmak selâmettir yüzün görmek saâdettir

Ömer nûr-i şuhûduna müşâhiddir kamu zerrât
Bu ne sun'-i İlâhîdir irişmez akl ana heyhât
Vücûdu lerzesinden mevce geldi cümle mevcûdât
Mezâhirdir sıfât-ı mutlakından akl-ı külliyyât

Sekiz cennet cemâlinden iyan kadd ü kıyâmettir
Adın anmak selâmettir yüzün görmek saâdettir

e) Müstezâd:

85

Bir şâha kul oldum yine âzâde gezerken — Yüz tutdu cefâya
Uğrattım aceb kendimi dünyâda gezerken — Bin türlü belâya
El çekmiş iken neyler idim ben yine ey yâr — Hûb sevmeği tekrar
Bendoldu gönül seyr ü temâşâda gezerken — Bir kaşları yâya
Gül gibi açup gör ki benim yârelerim çok — Bir çâre meded yok
Döndürdü firâk âteşi sahrâda gezerken — Bu bağrımı nâya
Uçmuş idi dil mürgu hümâ gibi hevâde — Per kıldı küşâde
Cevlân ederek fahr ile bâlâda gezerken — Düştü yine pâya
Âşık Ömer'i âteş-i aşk eyledi ihrak — Gel hâline bir bak
İzhâr edemez sırrını ihfâda gezerken — Değme zurafâya

86

Ey şâh-ı cihân şevket ü devlet senin olsun Lezzet benim olsun
Âlemdeki hep âlem-i işret senin olsun Mihnet benim olsun
Hicrinle gönül terk-i diyâr eyledi nâçâr Ey şûh-i sitemkâr
Şimden gerü şol râh-ı selâmet senin olsun Gurbet benim olsun
Kıldımsa gönül başın için dehre temennâ Bu gam ile kat'â
Bu bendeni şâd etmeğe himmet senin olsun Minnet benim olsun
Ey kamet-i tûbâ dahi gel fasl-ı baharda Feryâd-ı hezarda
Bu bezm-i gülistandaki sohbet senin olsun Firkat benim olsun
A'dâlara bin kerre vefâ eyledin ey yâr Lûtfun ile her bâr
Bir kez demedin Ömer'e vuslat senin olsun Mürvet benim olsun

V– SÖZLÜK

—A—

âb-ı zemzem	:	Zemzem kuyusunun suyu. Kâbe civarında meşhur kuyu.
âbâd et-	:	mamur etmek, şen ve bayındır etmek.
âbâd ol-	:	şen ve bayındır olmak, mamur olmak.
abdâl	:	dünya ile ilişkisini kesip, Tanrıya bağlanmış olan, derviş.
Acem-aşîran	:	musiki makamı
adê	:	düşmanlar
Âdem	:	1) Dünyada ilk yaratılan adam, 2) İlk peygamber 3) adam.
adû	:	Düşman, yağı
âftâb	:	güneş; güneşin ışığı; güzel (kadın); güzel yüz, şarap
âgâz	:	başlama
agyâr	:	Gayrılar, başkalar, yabancılar, rakıyb
Âl	:	Hile, düzen
âlem-i şühûd	:	maddi âlem, dünya
âl-i Abâ	:	Hazreti Muhammed'in âilesi; kızı Fâtıma, dâmâdı Hz.Ali; torunları Hasan ve Hüseyin
âl-i Osman	:	Osmanlı âilesi
andelib	:	Bülbül
andelib-i bâğ-ı hüsn	:	güzellik bahçesinin bülbülü
Anka	:	İsmi olup, cismi olmıyan bir kuş, zümrüdü anka kuşu
an-karîb	:	Yakında, bir zaman sonra, çok vakit geçmeden; soyca yakın olan
Arak	:	musiki makamı
arakçın	:	Kavuk altına giyilen takke
ârız	:	gelen, tesadüfîvak'a dağ, bulut ve sâire gibi görmeye mâni olan herşey, yanak
ârif	:	bilen, bilgili, irfân sahibi
âsıyâb-ı çerh	:	Feleğin su değirmeni
âşık-ı şeyda	:	Çılgın âşık, çok seven
âşinâ	:	bildik, tanıdık, bilen tanıyan
Âşîrân	:	musiki makamı
âşıyan	:	kuş yuvası, mesken, ev
âteş-i firkat	:	ayrılık ateşi
âteş-i Nemrûd	:	Nemrût, Bâbil'in kurucusu denilen hükümdar (M.Ö.2640) olup Hz.İbrahim.i ateşe attırmıştır. (Bâbil kulesinin bunun zamanında yapıldığı söylenir.)

—B—

bâd	:	Yel, rüzgar
bâd-ı sabâ	:	doğudan esen hafif, hoş rüzgâr
bağ-ı cenân	:	Cennet bahçesi
bâğ-ı İrem	:	Âd kavmi zamanında, Şeddâd tarafından cennete benzetilerek yapılan bir bahçe olup, Şam'da veya Yemen'de olduğu söylenir.
Bahr- siyâh	:	Karadeniz
Bahr ü ber	:	kara ve deniz

baid	:	Uzak, ırak
bâis ol-	:	Sebeb olmak, göndermek,
bâlâ	:	yüksek
Bâr	:	Tanrı, Allah
bârek-Allah	:	Allah mübarek etsin
Bây ü gedâ	:	Zenginle fakir
bâz	:	geri, gerisin geriye, tekrar yeniden
bed-fiâl	:	Yaptığı işleri kötü olan
belî	:	evet
bend et-	:	Bağlamak
Berk-i ter	:	taze yaprak
beyt	:	ev, mesken, hâne, oda
Beytü'l-harem	:	Kâbe
bezm	:	İçkili, eğlenceli meclis, dernek
bîdâd	:	Zulüm, işkence, zulüm
bîdâr	:	Uyanık, uyumayan, uykusuz
bilâd	:	beldeler
Bûbekr	:	Hazreti Ebû Bekir
Bûselik	:	musiki makamı
Bünyad	:	bünyâd; asıl, esas, temel, bina, yapı
büthâne	:	Puthane, tapınak

—C—

Cânâ	:	ey sevgili
Cânib	:	taraf, cihet, yan
Câm	:	Sırça, cam, bardak, kadeh, şişe ve toprak cinsinden şarap kadehi
Câm-ı Cem	:	Şark mitolojisinde şarabın icatçısı sayılan "Cem" in sihirli kadehi, şarap
Cârgâh	:	Musikide makam
Celîl	:	büyük, ulu
Cenâb-ı Kibriyâ	:	Allah
Cemâl	:	Yüz güzelliği
Cevelân	:	dolaşma, dolanma, gezinme
Civan	:	genç
Cüdâ	:	ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış
Cünûn	:	delilik

—Ç—

Çâr	:	Dört
Çarh	:	felek
Çeşm-i fettan	:	fitne ve fesada teşvik eden, ayartan, oynak, cazibeli; gönül alıcı bakışlar
Çeşm-i hûnfeşan	:	Kan içici, kan saçıcı gözler
Çeşm-i siyâh	:	Kara göz
Çevgân-ı zülf	:	Ucu eğri değnek, baston gibi olan zülf

—D—

dâd	adalet, doğruluk
dâm-ı belâ	belâ tuzağı, belâ ağı
dâr	darağacı
dârâ	Keyâniyân denilen eski Fars hükümdarlarından dokuzuncusu, hükümdar, Cenâbıhakkın bir adı
dehan	ağız
dehân-ı adû	düşmanın ağzı
dehr	zaman
dehr-i dûn	aşağılık dünya
dem	nefes
Dem-â-dem	her vakit, sık sık
derd-i firâvan	aşırı, fazla de derd
dergâh	tekke
dergeh	dergâh
dervişân	dervişler
dest	el
dest-i ecel	ecelin eli
destgir	elinden tutan, yardımcı
dîde	göz
dîde-bân	gözcü, gözleyici
dil-i nâlân	İnleyen gönül
dilber-i râ'nâ	hoş görünen güzel, latîf
dilberâ	ey güzel
dil-dâde	gönül vermiş, âşık
dildar	birinin gönlünü almış, sevgili
dilpesend	beğenilmiş gönül
dilrubâ	gönül kapan, gönlü alan, güzel
dilsitan	gönül alan zapteden güzel, kendine meftun olan
dilşad	gönlü sevinçli
dürr-i yektâ	tek, eşsiz benzersiz inci, iri inci
dürr-i yetim	sadeften tek çıkan,iri inci, Peygamberimiz
Düşvar	Güç, zor

—E—

ebrü	kaş
ecil	İşini sonraya, geriye bırakan, geciktirilen şey
ednâ	pek aşağı, en bayağı, çok alçak, az, pek az
efgan	ıztırap ile haykırma, bağırıp, çağırma, inleme, bağrışma
eflâk	Semalar, felekler, gökler, zamanlar; bahtlar, tâliler, kaderler
ehl-i dil	gönül adamı, gönül dilinden anlayan (kimse) kalender
ehl-i safâ	Safâ adamı. keyif adamı
elest	Allah'ın ruhları yarattıktan sonra; Elestübirabbiküni=Ben sizin rabbiniz değil miyim? dediği zaman.insanların yaradılış başlangıcı
enbiyâ	nebîler
engel	rakıyb
engüşt-i Kaza	kaza parmağı, eli
erbâb-ı devlet	devlet büyükleri
Evc	musiki makamı

evkat-ı seher : Seher vaktı
evkat : vakitlar
Evrâk : Yapralar, kâğıtlar,
eyyâm : günler
ezel : başlangıcı belli olmıyan geçmiş zaman, öncesizlik

—F—

fahr-ı âlem : Hz.Muhammed
fârig : Vazgeçmiş, çekilmiş, rahat âsûde, boşkalmış işini bitirmiş, bir mülkün tasarrufuna sahip olma, kullanma hakkını başkasına terk eden
fârig u âzâd : Kurtulmuş, serbest, kimsenin istediği gibi hareket etmeyen
fasl-ı şitâ : Kış mevsimi
fâş et- : meydana çıkarmak, açığa vurmak, dile vermek, duyurmak
fâzıl : faziletli, fazilet sahibi, erdemli, fâik, üstün
Fem : ağız
fenâ : fâni, yok olma, geçip gitme, tasavvufta maddî varlıktan sıyrılıp Hakka ulaşma
ferâgat : Vazgeçme, el çekme.İstirahat etme, Vazgeçecek kadar zengin olma
ferağ : Vazgeçme, bırakıp terk etme, hiçbir işle meşgul olmama.
Ferhâd : Ferhâd ve Şirin adıyla meşhur olan eski bir hikâyenin erkek kahramanı olup Şirin'in âşkıdır.
fevt et- : Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma
firak : ayrılık, ayrılma
fünûn-ı aşk : aşk bilgileri
füsun : sihir, büyü
füzûn : Çok, fazla

—G—

galtân : Yuvarlanıcı, yuvarlanan, tekerlenen
gazel : Sonbahar yaprağı
gâzî : Ordunun başına geçen savaşan, sağ ve muzaffer dönen; bir ordunun baş kumandanı
gedâ : dilenci, yosul, mütevâzi kimse
gerdiş : dönüş, dönme, dolaşma
gidi : ahlâksız, âdi, rezil
girdab : suların döndüğü ve çukurlaştığı yer, çevrinti, tehlikeli yer
girdâb-ı gam : gam girdabı, gam anaforu
girdgâr : Allah
giriftar : tutulmuş, yakalanmış, esir ; düşkün tutgun
giryan : ağlayıcı, ağlayan
gisu : Omuza dökülen saç, saç örgüsü, kâkül
gubar : toza benzer,tozdan, toz
gûş et- : dinlemek
güşe-i çeşm : gözucu
güftâr : söz

gülgün : gül renkli, penbe
gül'izâr : gül yanaklı, al yanaklı
gülşen : gül bahçesi
gülzar : gül bahçesi, gül tarlası

—H—

hâ : he harfi
habîb : sevgili, Hazret-i Muhammed
habîb-i fahr-ı Âlem : Hazret-i Muhammed
habîb-i Kibriyâ : Hazret-i Muhammed
hafâ : gizli olma, gizlilik, kapalılık
hâk : toprak
hâksar : toz toprak içinde kalmış, hâli perişan
halâs : kurtulma, kurtuluş
hâl : ben
hâl-i fülfül : karabibere benzeyen ben, siyah ben
Halil İbrahim : İbrahim aleyhisselâm
hâr : diken
hâristan : dikenlik,çalılık
hâs (hâss) : mahsus, özel
hâs ü âm : ileri gelen ve halk, zengin, fakir
haşr : mahşer
Hayder-i Kerrâr : Hazret-i Ali
Hazret-i Eyyûb : Eyyub Peygamber
helâk : mahvolma, ölme
hemcivâr : komşu
hemdem : sıkı fıkı, can ciğer arkadaş
hırâmân : salına salına, naz ve edâ ile yürüyen
hışım : kızgınlık, öfke
hicâb : utanma, sıkılma; perde
hicâz : Türk müziğinin 8 numaralı basit makamı
hicr : ayrılık
hidâyet : Hak yoluna, doğru yola kılavuzlama
hil'at : eskiden, pâdişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan
hisâr : kuşatma, etrafını alma; kale, etrafı istihkâmlı kale, bent
hisâr-ı âhenin : demirden hisar
hod : kendi;
hûb : güzel, hoş, iyi
hûbân : güzeller, iyiler
hûb-cemal : güzel yüzlü
hulûl et- : gelip çatma, girme
hûri : cennet kızı; sevgili
hurrem : şen, sevinçli, güleryüzlü
hurûc et- : dışarı çıkmak; ayaklanmak
hümâ : devlet kuşu,
hünkâr : pâdişah, sultan, hükümdar, sevgili
hüseynî : Türk müziğinin 6 numaralı basit makamı
hüsn : güzel, iyi; güzellik, iyilik

—I—

Isfahan	:	Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri

—İ—

iğvâ	:	azdırma, azdırılma, baştan çıkarma, çıkarılma, yolunu şaşırtma, ayartma
ihâta	:	bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma; tam kavrayış, anlayış, geniş bilgi
ihrâk et-	:	yakmak
ihsân et-	:	iyilik etmek; bağış, bağışlamak; verilen, bağışlanan şey; lûtuf, iyilik
ihtiyâr	:	irâde
ikrar	:	saklamayıp söleme; dil ile söyleme, bildirme, tastik, kabul
İlâhî	:	Allâh'a mensup
ilâhî	:	Allâh'ım; bu ne hal, ne tuhaf
inâyet	:	dikkat, gayret, özenme, lûtf, ihsan, iyilik
ins	:	insan
ins ü cin	:	insan ve cin
İskender	:	Makedonya kralı Phylippe'in oğlu olup Aristo'dan ders almış ve yirmi yaşında hükümdar olmuştur.
istiğna	:	aza kanaat etme, tokgözlülük; ihtiyaçsızlık; nazlanma, ağır davranma; çekinme
ışret	:	içki, içki içme, içki kullanma
iştihar	:	şöhret
iştiyâk	:	göreceği gelme, özleme
'izzet	:	değer, kıymet; yücelik, ululuk; güçlülük

—K—

kabâ	:	üste giyilen elbise, cübbe, kaftan
Kâ'be	:	Hicaz'da, Mekke-i Mükerreme'de Harem-i Şerif'in hemen hemen ortasında bulunan mukaddes binâ
kad	:	boy
Kaf	:	masallarda, zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivâyet olunan dağ; Şark kavimleri kozmolojisinde Arzın etrâfını peçevre kuşatan dağın adı
kâm	:	meram, arzu, emel, istek; lezzet, zevk
kamet	:	boy, boybos
kamet-i bâlâ	:	uzun boy
kân	:	maden, ocak
kârbân	:	kervan
kâr	:	iş güç, iş
kasd	:	niyet, kurma; bile bile yapma; bir işe bilerek, isteyerek girişme dövme, öldürme, yaralama gibi işlere kalkışma; saldırma (birine)
kayd	:	ayağa vurulan zincir, pranga, bukağı; bağlama, bağ, bağlayacak şey; bağlanma;
kazâ'	:	olacağı ezelden Cenâb-ı Hak tarafından takdîr olunan şeylerin vukua gelmesi

kem : az.eksik; fenâ, kötü, bozuk
kemân : yay, kavis; keman; mec.kaş
kemha : ipek kumaş; havsız kadife
kemter : hakir, itibarsız; eksik, noksan
kerem : asâlet, asillik; cömertlik
kerrâr : savâşta döne döne saldıran
keşf : açma, meydana çıkarma; gizli bir şeyi.bulma; bir sırrı öğrenme; bir şeyin olacağını önceden anla- ma; Allah tarafından ilhâm olunma; bir yapı için harcanacak paranın aşağı yukarı hesaplanması
keşf-i râz : sırrı açığa vurma
keştî : gemi
kevâkib : yıldızlar
kıble : namaza başlarken yönelilen taraf: Mekke tarafı; (bize göre) güney; güneyden esen rüzgar, darlıkta başvurulan kapı.
kıblegâh : kıblenin bulunduğu semt
kıyâmet : dünyanın sonu
kıyâm üzre : ayakta
Kibriya : büyüklük, ululuk; Allah
kisb (kesb) : çalışıp kazanma: edinme, kazanma
kisb ü kâr : iş güç, kazanç
kiş : satranç oyununda bir taş: zorlama
köçek (küçek) : Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri
köhne : eski, eskimiş; zamanı, modası geçmiş
köhnezen : yaşlı kadın
kubbe : yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı, gök
kubbe-i vâlâ : yüce, yüksek kubbe
Kûs-i İskender : İskender'in kösü
küffâr : kâfirler, Hak dinini inkâr edenler
küllî : umumî, bütün; çok
küşad et- : açmak

—L—

lâbüd (lâ-büd) : lâzım, gerekli, gerek
lain : kovulmuş, nefret kazanmış; istenilmeyen
lâ'l : dudak, kırmızı renk
la'l-i nâb : saf dudak, kıpkırmızı dudak
lât : Câhiliye devrindeki Arap putlarından biri
lâ-ya'kıl : dalgın, bîhoş
leb : dudak
leb-i deryâ : deniz kenarı
Leylâ : Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin kadın kahramanı
leyl : gece
leyl ü nehâr : gece gündüz
likâ : görme, rast gelip kavuşma; yüz, çehre

ma'bûd : kendisine ibadet olunan; Allâh
mâder : anne, ana
mâderzad : anadan doğma
mâh : ay
mâh-cemâl : ay yüzlü
mâhtâb : ay ışığı, mehtap; on dört gecelik ay
Mâhûr : Türk müziğinin en eski makamlarından
makhûr : kahrolmuş, mağlûbolmuş, bozguna uğratılmış, yenilmiş; Allâh'ın gazabına uğramış
maksûd : kasdolunan, istenilen şey, istek
mâl : bir kemsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey; varlık, servet; para, nakit gelir; tüccar eşyası.
mâil olmak : sevmek, âşık olmak
mâl ü menâl : varı yoğu, bütün varlığı
mânend : benzer, eş
mânend-i andelib : bülbül gibi
mansûr : Allah'ın yardımıyla galip gelmiş; müzik terimi
mâsivâ : Allâh'tan mâada bütün varlıklar; dünya ile ilgili şeyler
ma'şûk : sevilen, sevilmiş
mazhar : bir şeyin göründüğü yer; Tanrı'nın lütuflarının görünüşü.
Mecnûn : Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays
meh : ay
meh-cemâl : ay yüzlü
meknûnat : saklı, gizli, örtülü şeyler
mekr : hile, düzen; hile ile aldatma, maksadından vazgeçirme
melâl : usanç, usanma, bıkma; sıkılma, sıkıntı
melâmet : ayıplama, kınama; azarlama
melek : Allah'ın, hâlleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar; mecazen yüzü ve huyu pek güzel, çok temiz olan kimse; kadın adı
melekü'l-mevt : Azrâil
melûl : kederli
memât : ölüm
Menat : Câhiliye devri Arab putlarından biri
menâzil : menziller, duraklar, konak yerleri
menzil : yollardaki konak yeri; ev; bir günlük yol, konak; mesâfe; benâtünna'ş yıldızı
menzil-i haşr : Mahşer günü
mescid : secde edilecek, namaz kılınacak yer, küçük câmi
Mescid-i Aksâ : Kudüs'teki meşhur câmi
Mescid-i Harâm : Kâ'be
mesel : atalar sözü
mest : sarhoş
mestâne : sarhoşa yakışacak şekilde, baygın
mest-i lâya'kıl : sızmış, sarhoş
mestûr : setır olunmuş, örtülü, gizli
me'vâ : sığınılacak yer
mevcûd-ı küllî : bütün varlıklar
Mevlâ : efendi, sâhip, mâlik; Allah

mevt : ölüm, tasavvufta benliği öldürme
meyyit : ölmüş, ölü
mihmân : misâfir
mihnet : zahmet, eziyet; gam, keder, sıkıntı, dert; belâ musîbet
mihnet-âbâd : gam, keder dolu olan yer; mec. dünya
mihr : güneş, sevgi
mihrâb : câmilerde, mescidlerde yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık edene ayrılmış olan oyuk, girintili yer; mec. ümit bağ lanan yer; mec. sevgilinin kaşları
mihr ü mâh : Güneş ile Ay
mir'at : ayna
mir'at-ı âb : su aynası
misk : Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir cins ceylânın erkeğinin karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde
miyan : bel
mizân : terazi, ölçü âleti
muammer : ömür süren, yaşayan, yaşamış
muhkem : sağlam
mukarrer : kararlaşmış; şüphesiz, sağlam; anlatılmış, bildirilmiş
muntazır : gözleyen, bekleyen
murâd : arzu, istek, dilek; maksat, meram
murg : kuş
murg-ı cân : can kuşu
murg-ı dil : gönül kusu
musallâ : namaz kılmağa mahsus açık yer; câmi civarında cenâze namazı kılınan yer
mübin : iyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlışı ayıran
mübtelâ : fena şeylere düşkün; tutkun, tutulmuş
mücerred : tecrîd edilmiş, soyulmuş, çıplak; tek, yalnız; karışık olmayan; yalın
müdâm : devam eden, sürekli; arkası kesilmeyen dâima
müfred : şiir
mümtâz : imtiyazlı, üstün tutulmuş; seçkin
mürde : ölü, ölmüş
müstecâb eyle- : kabul etmek
müşâhid : gözle gören
müştâk : özleyen, göreceği gelen, âşık
müyesser : kolayı bulunup yapılan; kolay gelen, kolaylıkla olan

—N—

nâ- : başa gelerek kelimeyi olumsuzlaştıran edat
nâb : hâlis, saf, arı; katıksız
nâbedîd : görünmez, belirsiz, kayıp
nâbekâr : işsiz, işe yaramaz; haylaz, hayırsız
nâdân : cahil; kaba, terbiyesi kıt
nâgehân : ansızın, birdenbire

nâlân : inleyici, inleyen
nâm-ı âlîşan : yüksek, büyük ün sahibi
nâpeydâ : belirsiz, görünmeyen, gizli; kaybolmuş
nâr : ateş; cehennem
nâr-ı firkat : ayrılık ateşi
nâr-ı sûzan : yakıcı ateş
nazar : bakma, göz atma; düşünme; göz değme; iltifat; itibar; yan bakış
nazargâh : nazar edilen, bakılan veya bakılacak yer
nâzenin : cilveli, oynak; nârin, ince yapılı
nâz ü istignâ : naz ve çekinme
nedâmet : pişmanlık
nehâr : gündüz
Nemçe : Avusturya
Nevâ : Türk müziğinin 7 numaralı basit makamı
nev : yeni
nevresîde : yeni yetişmiş, genç
nevreste : yeni bitmiş, yeni yetişmiş
Nevruz : Türk miziğinin en eski mürekkep makamlarından biri
nezr eylemek : adamak
nigâr : sevgili, put, Türk müziğinde bir makam
nihan : gizli, saklı, bulunmayan, görünmeyen; sır
nikab : örtü
Nikriz : Türk müziğinin en eski mürekkeb makamlarından biri
nilgûn : çivit renginde, lâcivert
nisyan : unutma
nîş : iğne (arı, akrep gibi böceklerde); diken; zehir
niş-i firkat : ayrılık zehiri
niyaz : yalvarma, yakarma; duâ
nûr : aydınlık, parıltı, parlaklık
nûr-ı ezher : parlak ışık

—O—

Osman : Hazret-i Osman

—P—

pây : ayak; kök, dip
pâye : rütbe, derece
pâymâl : ayak altında kalmış, çiğnenmiş
pâymâl ol- : ayak altında kalmak
peri : cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerine verilen bir ad
peri peyker : peri yüzlü; çok güzel
peri-rû : peri yüzlü; çok güzel
pertev : ışık, parlaklık
pervaz : uçma, uçuş; saçak; hücre; ayna; dolap
pervaz ur- : kanat çırpmak
peyam : haber
peydâ : meydanda, açıkta; hazır, mevcut
peykân : okun ucundaki sivri demir
peyker : yüz, surat

peymâne : büyük kadeh, şarap bardağı
piyâde : satranç oyununda bir âlet
pür : dolu
pür cefâ : cefa dolu

—R—

râh : yol
râh-ı aşk : aşk yolu
Rahmân : dünyada her canlıya, mü'min kâfir ayırdetmeksizin herkese merhamet eden Allâh
rahm eyle- : acımak, esirgemek, korumak
Râst : Türk müziğinin en eski makamlarından biri
râz : sır
râz-ı aşk : aşk sırrı, gizli aşk
râz-ı derûn : içteki gizli şey, sır
râz-ı nihân : gizli tutulan sır
reftâr : gidiş, yürüyüş; salınarak edâlı yürüyüş
reftâr et- : yürümek, gitmek
remz : işaret, işaretle anlatma, gizli ve kapalı
resîde : erişmiş, yetişmiş, olgunlaşmış
resûl : elçi, peygamber, yalavaç
revân : yürüyen giden
revnak : parlaklık, güzellik, tazelik, süs
revnak bul- : güzelleşmek
rif'at : yükseklik, yücelik
rikâb : üzengi, eşik
rivayet : söylenti, bir haber, söz veya hâdisenin hikâyesi
rivayet et- : birinden duyulan bir şeyi nakledereк anlatmak
ruh : yanak
Ruhâvî : Müz. makam
ruhsâr : yanak, yüz, çehre
Rûmî : müz. makam
rûy : yüz
rûz : gün; gündüz
rüzgâr : zaman
rûz ü şeb : gece gündüz
rümûz : işaretler, mânâsı gizli olan sözler
rümûz-i müşkilât : güçlük işaretleri
Rüstem : İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçısı

—S—

Safâ ve Merve : Mekke civarında iki yer olup hacılar, bu iki yer arasında Hz. Hacer'in gidiş geliş hareketini remzederek dört defa gidip üç defa gelirler
safha : bir cismin görünen tarafları; bir hâdisede biribiri ardınca görülen hâllerin her biri
sâgar : kadeh, içki bardağı
sâgar-ı sahbâ : şarap kadehi
sahbâ : şarap, içki
sahib-i evrâd : vird çeken, vird sahibi; söz sahibi

sâl	: yıl
sâye	: gölge
sâye-veş	: gölge gibi
sayyâd	: avcı
sebük-bâr	: yükü hafif, eşyâsı az olan
Segâh	: Türk müziğinin en eski makamlarından
seher	: tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit
selsebîl	: tatlı ve hafif su, Cennet'te bir çeşmenin adı
seng	: taş
seng-i hârâ	: mermer taşı, pek sert taş
ser	: baş, kafa; başkan, baş; tepe, doruk; uç, kenar, nihayet, son
serencam	: bir işin sonu; basına gelen; vak'a
serfirâz	: itibar makamında bulunan, müstesna mevkide olan, sivrilmiş (kimse)
sergüzeşt	: mâcerâ
serv	: servi, selvi; mec. sevgilinin boyu bosu
server	: baş, başkan, reis, ulu
serv-i hırâmân	: yürüyen selvi; uzun boylu sevgili
seylâb	: sel, sel suyu
seylâb-ı eşk	: göz yaşı seli
seyl-i eşk	: göz yaşı seli
Seyyid ü'l kevneyn	: Hz. Muhammed (iki cihanın Ulu'su Efendisi)
sıdk	: doğruluk, gerçeklik; iç, yürek temizliği
sine	: göğüs; yürek
sitem	: zulüm, haksızlık; eziyet; çıkışma
sitemger	: zâlim
subh	: sabah, sabah vakti
subh u şâm	: sabah ve akşam
sûretâ	: görünüşte
sûzân	: yakan, yakıcı; yanan, yanıcı
sükker	: şeker

–Ş–

şâd	: sevinçli
şâdî	: memnunluk, gönül ferahlığı
şâh-ı hûban	: güzeller şâhı
şâhid	: sevgili; güzel
şâm	: aksam
şâm-ı zulmet	: karanlık akşam
şeb	: gece
şeb-i firkat	: ayrılık gecesi
şehî	: ey şah, ey sevgili
şehd ü şeker	: bal ve şeker
Şehnaz	: Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından
Şem'	: bal mumu, mum
şem'a	: mumlu fitil, muma batırılmış fitil
şems-i cihan	: cihan güneşi
şeydâ	: aşktan aklını kaybetmiş, dîvâne, düşkün, şaşkın
şikâr	: av; avlama, avlanan hayvan; ganimet, düşmandan ele geçirilen mal

şikeste	:	kırık, kırılmış; yenilmiş
Şive	:	nâz, edâ
şivekâr	:	işveli, cilveli
şu'le	:	alev
şüküfe	:	çiçek

—T—

-tâb	:	"parlayan, parlatan, aydınlatan" mânalarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir.
tab'	:	tabiat, huy, yaradılış
tabl	:	davul;
takvâ	:	Allah'dan korkup günahlardan çekinme
tal'at	:	yüz, surat, çehre; güzellik
târ	:	karanlık; tel; saç teli
tarz	:	şekil, sûret, kılık; usul, yol
tarz-ı dırâz	:	uzun boy
tavâf et-	:	etrafını dolaşmak; hacı olmak üzere zamanında ve muayyen usul dahilinde Kâbe'nin etrafını dolaşarak ziyaret etmek
tâvus-veş	:	tavus kuşu gibi
taallûk	:	ilgisi olma; sevme; âit olma
tecelli	:	görünme, belirme, kader, Allah'ın lütfuna nâil olma
tekellüm	:	söyleme, konuşma
-ter	:	mânâyı daha kuvvetlendirmek için kelimelerin sonuna gelen edat
terahhum et-	:	merhamet etmek, acımak
terkîb	:	birleştirme, bir kaç şeyden meydana getirilmiş şey: takım; müz. makamı
tıfl	:	küçük çocuk
tıfl-ı nevresîde	:	yeni yetişmiş çocuk
tîg	:	kılıç
tîh	:	çöl
tîr	:	ok
tîr ü keman	:	mec. kirpik ve kaş
tulû'	:	doğma, doğuş
tûtî	:	dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş

—U—

ulemâ	:	âlimler
uşşâk	:	âşıklar
Uzzal	:	Türk müziğinde 10. basit makam

—Ü—

ülfet	:	alışma, kaynaşma, kaynaşma; görüşme; ahbaplık

—V—

vahdet	: birlik
vâlâ	: yüksek, yüce
vasl	: kavuşma, birleşme
ve	: gibi mânâsını veren bir benzetme edatı
vüsûl	: ulaşma, gelme, erişme, yetişme
vüzerâ	: vezirler

—Y—

Ya'kub	: Hz. Yusuf'un babası
yâran	: dostlar
Yûsuf	: Hz. Yâkub'un oğlu

—Z—

-zâd	: "doğma, doğmuş" mânasına gelerek birleşik kelimeler yapar
Zâhid	: çok, aşırı sofu, dindar
zahm	: sıkıştırma, yara, iri, kalın
zâl	: ze harfi
zâr	: ağlayan, inleyen
zebûn	: zayıf, güçsüz, âciz
zelîl	: hor, hakir, alçak, aşağılanan
zen	: kadın
Zemzem	: Kâbe civarındaki meşhur kuyu;
zerrât	: zerreler
Zikr-i Mevlâ	: Allâh'ı anma
zulmet	: karanlık
Zülâl	: saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su
Zülcelâl	: celâl, ululuk, sahibi olan Allah

VI– BİBLİYOGRAFYA

Akça, Kemal, 17'nci Asır Saz Şairlerinden Gezlevili Âşık Ömer, Folklor Postası, C.I, sayı 3, 1944.

Âşık Ömer Divânı, British Museum

Âşık Ömer Divânı, Ankara Millî Kütüphane Yazması, nu. 124.

Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, C.II, 1933.

Dombrovsky Âşık Ömer'in Kırım Rivâyeti, Sorvremennik (Çağdaş Edebiyat Dergisi) sayı 5 Mayıs 1848 Sanktpetersburg.

Ergun, Saadeddin Nüzhet, Âşık Ömer, Hayatı ve Şiirleri.

Gatar Basir, Âşık Ömer Bizim Zamanımızda, Emel Dergi,, sayı 156, 1986. Hazırlayan: Tuncer Kalkay (Sürgündeki Kırım Türkleri'nin Yıldız adlı Temmuz–Ağustos 1983-4 sayısından naklen)

İslâm - Türk Ansiklopedisi Aşık Ömer Maddesi, 1360/1941

Köprülü, Mehmed Fuad, Hayat Mecmuası sayı 24, 12 Mayıs 1927.

Köprülü, Mehmed Fuad, Türk Saz Şairleri, 1940; Türk Saz Şairleri II, Âşık Ömer, 1962.

Öztelli, Cahit, Âşık Ömer Hakkında Üç Yeni Vesika, Türk Folklor Araştırmaları C.I, sayı 21, Nisan 1951.

Öztelli, Şerifî, TFA. C.II, 1951, s.405.

Safâı, Mustafa, Tezkiretü'ş-Şuarâ. Millet Kütüphanesi, Nu: 771.

Sâlim Tezkiresi. İstanbul Üniversitesi Kitaplığı, Ty, nu. 206.

Şemseddin Sâmi, Kamusül'a'lâm C.6, 1316.

Turupçu, Server, Kırımlı Âşık Ömer, Emel, sayı 91, 1975. (Taşkent'te basılmış bir kitaptan naklen).